

bonsai ***Focus***

English edition
Edición Español
Edizione Italiano
Edition Française
Deutsche Ausgabe
Nederlandse editie

EL TIM

Bonsai Plaza

Spoorsingel 29
2613 BE Delft
The Netherlands
info@bonsaiplaza.com
+31 6 48 77 23 42

Every
order of € 75,-
excluding shipping cost
**Universal
sprayer
Free**

**New trees are
on-line now!**

Jasminum nudiflorum 25cm
€ 235,00

Rhus 10cm
€ 45,00

Acer buergerianum 42cm
€ 1.395,00

Pinus thunbergii 74cm
€ 1.695,00

Bamboo Charcoal 5 ltr.
€ 24,95

Rhododendron indicum 20cm
€ 285,00

Pinus thunbergii corticosa 17cm
€ 110,00

Matsu Abrakas fertiliser
1 kg
€ 11,00

Pinus thunbergii 27cm
€ 229,95

Matsu Fish emulsion
250ml
€ 7,50

Plastic rectangle pot 18cm x 13,3cm x 7,5cm
€ 1,95

Set shohin pots
€ 49,95

Kokofu-Ten # 68,
€ 38,50

Book on Japanese
maples FC | soft
cover | 144 pages
€ 29,95

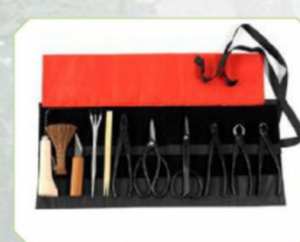
**Bonsai Focus
subscribers:
10% discount**

Picea jezoensis 43cm
€ 995,00

Bonsai Potters
€ 9,95

Matsu Basic 12-piece tool set
€ 192,95

Colofon

Uitgave

Bonsai Europe
Houtrustweg 96,
2566 GJ Den Haag
Nederland

EU:

Telefoon: (+31) (0)85 90 20 900
Kantoortijden: 9.00 - 17.00 uur

USA:

(+1) 703-738-9965
Kantoortijden 9am-5pm (East coast:)

info@bonsaifocus.com
www.bonsaifocus.com

Hoofredacteur:

Farrand Bloch
editor@bonsaifocus.com

Redactie:

Nederlandse uitgave:
Hein Dik Barentsen
Engelse uitgave:
Ann Scutcher
Duitse uitgave:
Jörg Derlien
Franse uitgave:
Patrick Bosc - Matthieu Mavridis
Italiaanse uitgave:
Erika Lakin
Spaanse uitgave:
Ana Ricart

Advertenties & Marketing:

René Rooswinkel
sales@bonsaifocus.com

Abonnementen & Administratie:

Marja Heijmink

admin@bonsaifocus.com

Issn: 1874 - 6896

Prijs: € 12.95

© Copyright 2019

Bonsai Europe, world rights reserved.

No part of this publication may be reproduced in any form without the written permission of the publisher.

Bonsai Focus werkt nauw samen met het gerenommeerde Japanse Kinbon magazine
Vertalingen: Peter Warren

KINBON

Teamwerk

Net als bij elke andere kunstvorm wordt in de bonsaiwereld het 'ego' soms behoorlijk belangrijk gemaakt. Begrijpelijk, want het leven van een (bonsai)kunstenaar gaat niet altijd over rozen en er zijn een heleboel mensen die graag een graantje van de roem willen meepikken. El Tim uit het Spaanse Galicië is echter een heel ander verhaal. De groep, bestaande uit Alberto, Leo en Luis, werkt als een eenheid vrolijk samen aan één boom, zonder onnodige discussie of boze woorden. Het maakt de mannen niet uit van wie de boom is; het enige wat telt is een goed resultaat. Behoorlijk zeldzaam, denk ik.

Osamu Fukudate is een opkomende bonsaikunstenaar die bij Kunio Kobayshi in de leer is geweest. De jonge Japanner is een Satsuki-specialist, dus geen twijfel over wat het onderwerp van zijn eerste grote optreden in Bonsai Focus moest worden. Hoewel we in het verleden al vaak aandacht hebben

besteed aan de stiling van deze variëteit, blijft de Satsuki toch een beetje het stigma houden van 'moeilijk, en niet geschikt om anders te stileren dan louter voor de fraaie bloei'. Maar probeer samen met Fukudate eens verder te kijken dan die – inderdaad bijzonder mooie – bloemen en laat hij je ervan overtuigen dat een Satsuki weldegelijk fantastisch materiaal is om stilistisch heel creatief mee uit te pakken.

Een soort die de naam heeft een echte bonsaivriend te zijn, is de ficus. Flexibel, sterk en vitaal als hij is, gedijt hij zelfs in West-Europa prima binnenshuis, als je er een beetje je best voor doet. En je kunt er al je creativiteit in kwijt, zoals Jerome Kellerhals uit Florida laat zien.

Minder (sub)tropisch, maar minstens zo creatief is Harry Harringtons werkwijze om loofbomen te voorzien van een mooiere wortelvoet. En om dicht bij huis te blijven, houdt de Britse stenenjager Alan Harriman een inspirerend betoog om in je directe omgeving op zoek te gaan naar suiseki. Veel leesplezier, binnen en buiten!

Farrand Bloch
Hoofredacteur

Onze iconen

Beginner

Video bekijken:
bonsaifocus.com

Ervarene

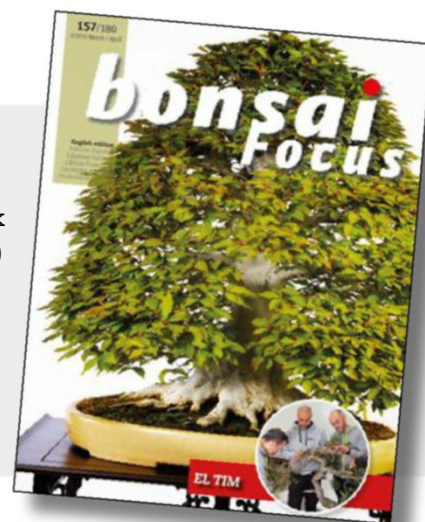
Scan de code
met uw mobiel

Gevorderde

Omslagfoto

Beuk
(*Fagus crenata*)
Eigenaar:
Dario Mader (CH)

Foto: Bonsai Focus Studio

6 Nieuws

Nieuws, reportages, evenementen & agenda.

8 Shohin: Itoigawa-jeneverbes

Morten Albek maakt een fraaie shohin van ruw materiaal.

11 Gafu-ten in Kyoto

De beste shohin van de Gafu-ten in Kyoto, Japan.

14 Schetsontwerp – Ontwerpschets

Jan Culek schetst opties voor een jeneverbes van Drew Warner.

16 Potten als auto's

Walter Venne put inspiratie uit alles wat mooi is, zelfs uit bijzondere automodellen.

20 Case history: Eigen signatuur

Topbonsai van Chiharu Imai door de jaren heen.

24 Inheems: Ficus

Angkor Wat inspireerde Jerome Kellerhals tot een bonsai in (de nog onbekende) 'wortel over beeld'-stijl.

27 Galerie

Een fotoselectie van de allermooiste bonsai.

35 **Stileren: RUW!** En te veel takken...

Osamu Fukudate lost de problemen van een Satsuki-azalea op.

43 **Tony's Tickling Column**

Over de vraag of een Japanse pot essentieel is voor je bonsai.

44 **Profiel: Absolute showstopper**

De bonsaipassie van Nik Rozman.

47 **Inheems: Fabuleus voetenwerk**

Harry Harrington ent nieuwe wortels aan esdoorns om de wortelvoet te verbeteren.

51 **El Tim: de ontknoping**

Knap staaltje teamwerk aan een verwarde *Pinus sylvestris*.

59 **Galerie**

Fotoselectie van nog meer en nog mooiere bonsai.

65 **Wie zaait, zal oogsten: Malus**

Bonsai opkweken vanaf het prille begin, dit keer een sierappel.

70 **Vind je eigen ijstijd-suseki**

Ga mee op jacht met Harriman, de stenenjager van Albion.

73 **Reizen: 'Deshi' in deeltijd**

Paolo Nastasi reist jaarlijks af naar Japan om een tijdje in de leer te gaan in de Taisho-en van Nobuichi en Taiga Urushibata.

75 **Boomgids: Bonsaivriend**

De ficus is gewoonweg geweldig als bonsai.

51

24

35

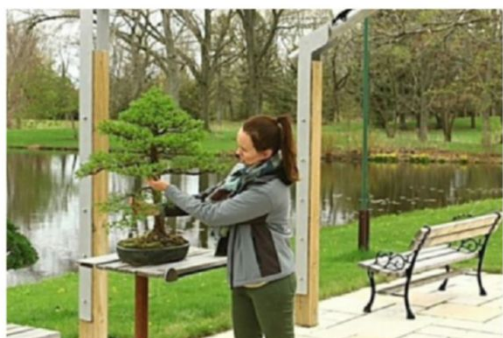
Bonsai naast beroemde beelden

Als je aan kunst denkt, is bonsai dan het eerste woord dat je te binnen schiet? Roept zo'n levend sculptuur en voortdurend veranderend spel met de natuur bij de kijker emoties op én is het een bron van inspiratie? Bonsai lijken niet direct gemaakt om in een museale omgeving naast een Monet of Picasso te staan. En toch verdient deze constant evoluerende kunstvorm, die zo veel voor zo velen betekent, een meer permanente tentoon-

stellingsplek.

Bij de jaarlijkse tentoonstelling van de Milwaukee Bonsai Society in 2013 was een fondsenwervingsactie aangekondigd voor het opzetten van een publiek toegankelijke bonsaïcollectie. De behoefte aan een permanente collectie bestond al jaren, en dit was een eerste gerichte poging om die wens te realiseren. In Milwaukee (de grootste stad van de staat Wisconsin, USA) leek daar lange tijd geen plek voor te vinden, maar in de maanden na de tentoonstelling ging het balletje

rollen en wist de plaatselijke bonsaïgemeenschap een aanzienlijk bedrag bijeen te brengen, dat een grote stap in de goede richting bleek.

Terwijl de actie nog in volle gang was, werd al actief gezocht naar mogelijke locaties en een daarvan, de Lynden Sculpture Garden, was de meest veelbelovende. De organisatie deed een voorstel aan de

directie van de beeldentuin: 'Bonsai is de kunst van levende sculpturen en belichaamt perfect het motto van Lynden: "Where Art Meets Nature". Zijn jullie in dat kader geïnteresseerd om huisvesting te bieden aan een permanente, publiek toegankelijke bonsaitentoonstelling?' Het behoeft geen betoog dat de directie inderdaad zeer geïnteresseerd bleek. Afgesproken werd, dat de bonsai dagelijks te zien zouden zijn, naast meer traditionele beeldhouwwerken van wereldberoemde kunstenaars als Alexander Archipenko, Henry Moore en vele anderen. Drie jaar later was de bijzondere bonsai-afdeling een feit. De grote opening trok al rond de 200 mensen, een mooie mix van bonsai- en kunstliefhebbers.

Voor de World Bonsai Day 2018 werd een speciale expositie ingericht. Veel leden van de Milwaukee Bonsai Society zijn bijzonder behulpzaam geweest bij het realiseren van het hele project en nu was het idee om hun de gelegenheid te bieden hun eigen bomen in Lynden te tonen. Bonsaikunstenaar Jennifer Price selecteerde 19 bomen en gaf zelf nog een korte demo en gaf een rondleiding waarbij ze elke boom van vakkundig en verhelderend commentaar voorzag.

De Lynden Sculptural Garden zou heel goed model kunnen staan voor vergelijkbare initiatieven. Voor meer info: www.lyndensculpturegarden.org

Meer internationale shows en evenementen op onze website: www.bonsaifocus.com > Events

7 april: Expo Bonsai UK

Plaats: Harlington Sports Centre, Harlington, Middlesex (UK)
Info: markmoreland@live.co.uk

11-14 april: Bonsai on the Bayou

De Lone Star Bonsai Federation and American Bonsai Society's Annual Convention. Met Ryan Neil, Boon Manakitivipart, Will Baddeley, Enrique Castaño, Danny Coffey, Mike Serant.
Plaats: Houston Marriott Westchase (USA)
Info: www.facebook.com/HoustonBonsai/

10-12 mei: EBA Jaarcongres

In samenwerking met de Franse bonsaïfederatie.
Plaats: Albi (bij Toulouse, Frankrijk)
Info: pierre.bedes@wanadoo.fr

18-26 mei: Satsuki Bonsai Festival

Unieke show met meer dan 50 buitengewone Satsuki-azalea's van de Japanse Satsuki Bonsai Associatie uit Kanuma.
Plaats: Crespi Bonsai, Parabiago (Milaan, Italië)
Info: www.crespibonsai.com

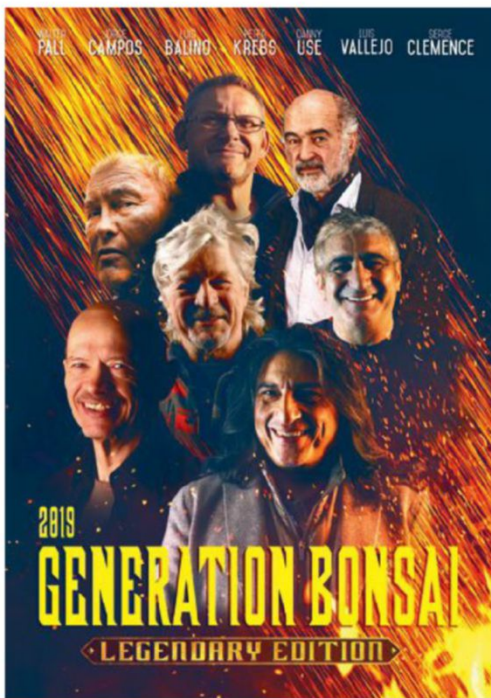
13-15 september: International Bonsai & Suiseki Meeting – Crespi Cup 2019

Bonsai, suiseki en potten van uitzonderlijk hoog niveau. Eregasten: Shinji Suzuki en Sadamitsu Kataoka.
Plaats: Crespi Bonsai, Parabiago (Milaan, Italië)
Info: www.crespicup.it

12-13 oktober: European Bonsai San Show

Eregast: Mauro Stemmerger. Demo's van o.a. Bjorn Bjorholm, Jan Culek en Mauro Stemmerger.
Plaats: Parc des Expositions, Saulieu (FR)
Info: www.european-bonsai-san-show.com

Levende Europese Bonsailegendes bij Bonsai Generation 2019

Nee, het is geen affiche voor een Western, maar voor de Generation Bonsai Event 2019! Overeenkomsten met de legendarische film 'The Magnificent Seven' zijn niet geheel toevallig, want Michael Tran heeft dit jaar (opnieuw) iets heel speciaals bedacht: hij nodigde een zevental 'Gouwe Ouwen' uit de Europese bonsaiwereld uit, zodat ieder die dat wil zich tegoed kan doen aan hun uitgebreide ervaring en expertise. Net alsof speciaal voor jou een heel dure, oude wijn ontkurkt wordt. Leun lekker achterover en geniet van de magnifieke smaken en geuren. Gastsprekers (of moeten we zeggen: gastsommeliers) in het weekend van 11 en 12 mei zijn Walter Pall, Luis Balino, Jorge Campos, Peter Krebs, Danny Use, Luis Vallejo en Serge Clemence. Ook zijn er simultandemo's en workshops.

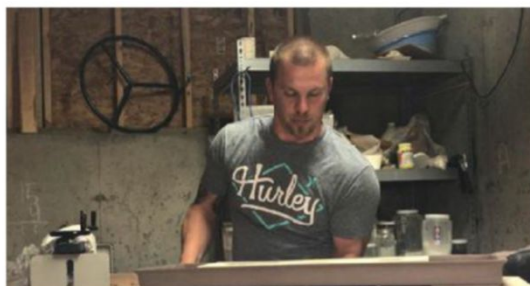
Plaats: Minoru Bonsai, Alter Bammentaler Weg 10, Neckargemünd (DE)

7de editie van Saulieu

De 'European Bonsai San Show' of kortweg Saulieu 2019 vindt dit jaar plaats op 12 en 13 oktober. Zelfde plaats, zelfde hal, met een ereplek voor de adembenemende collectie van Mauro Stemberger, eregast bij alweer de zevende editie van deze immer geweldige show. Met een primeur: een demo van Bjorn Bjorholm. Maar ook Jan Culek zal iets/veel moois laten zien, en niet te vergeten eregast Stemberger zelf. Wees erbij, maak het mee.

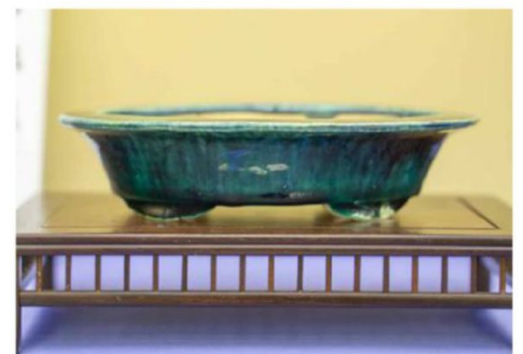
Plaats: European Bonsai San Show, Parc des expositions, Saulieu (FR)

Japanners dol op Amerikaanse potten

door Jonas Dupuich (bonsaitonight.com)

Het was een fantastische belevenis om in Japan een expositie van bonsaikeramiek bij te mogen wonen en te zien hoe Roy Minarai van Kawauso Pottery grote waardering voor zijn werk kreeg. Roy werd tweede in de categorie 'Geglazuurd' in de jaarlijkse bonsaipottencompetitie tijdens de Gafu-ten 2019 in Kyoto. Roy nam deel met drie meesterwerkjes: een blauwe, geglazuurde mokko, een groene, ovale en een rode, vierkante pot. De tweede prijs in het Japanse hol van de leeuw is een hele prestatie voor welke (buitenlandse) pottenbakker dan ook, en zeker voor iemand die pas enkele jaren als professional te boek staat.

Juniperus chinensis

Shohin van jeneverbes uit ruw materiaal

Tekst & Beeld: Morten Albek en Bonsai Empire

Morten Albek stileert een pre-bonsai van de variëteit *Juniperus chinensis* 'Itoigawa'.

Dit soort ruw bonsaimateriaal zie je veel in bonsaikwekerijen en -winkels. Vaak zijn deze bomen nogal eenvormig en hebben ze weinig karakteristieke kenmerken. Maar het exemplaar dat Albek hier onder handen neemt is een uitzondering: hij ziet enkele interessante stileringsopties die deze boom in de toekomst boven zijn soortgenoten uit kan laten stijgen, zij het niet in formaat.

Morten Albek: 'Soms ziet niemand wat jij ziet. Ik zag dat deze jeneverbes enkele goede punten had, met voorbewerkt dood hout en een hoop gezonde groei om mee te werken. Eerder werk aan de boom was niet al te opvallend en overdreven, dus ik zag voldoende mogelijkheden om er iets eigens van te maken.'

Analyse

Laten we eens kijken naar de goede punten van deze jeneverbes. Hij vertoont veel goede en gezonde groei met frisgroene nieuwe uiteinden. Ook is er geen sprake van uit stress ontstaan juveniel loof, vaak bestaand uit puntige naalden die er heel anders uitzien dan de voor deze variëteit kenmerkende zacht geschubde groei. Juveniel loof is een teken dat de boom verzwakt is of te hard teruggesnoeid. Binnenin of onder dichtbegroeid loof is het normaal dat je zwakkere groei tegenkomt, doordat er te weinig licht en lucht doordringt. Daarom moet ik de boel eerst opengooien, zodat ook binnenin nieuwe groei een kans krijgt en ik de boom klein kan houden, op shohin-formaat, dus niet hoger dan 20 cm gemeten vanaf de potrand.

Niets is perfect en onvolkomenheden zijn dan ook onmisbaar in een natuurlijk ogend bonsaiontwerp. Imperfecties zitten in de details, bijvoorbeeld een tak die een onverwachte beweging of breukknik heeft, waardoor de hand van de mens minder duidelijk zichtbaar is. Die kleine dingen maken een boom interessant.

'Negatief punt, ook belangrijk om op te merken, is de iets omgekeerd tapse vorm vanaf de stambasis. Normaal gesproken wordt een stam naar boven toe smaller. Maar zo'n omgekeerde kegelvorm is moeilijk te corrigeren. In dit geval vind ik de fout minder urgent en een herschikking van nieuwe wortels bij de volgende keer verpotten kan visueel al enige verbetering opleveren. Evenals extra dood hout bovenaan, maar dat komt later.'

De wortelkluit oogt kerngezond, maar de uitbundige wortelgroei betekent ook dat de boom binnenkort verpot zal moeten worden.

Karakteristieke tak.

Morten Albek begint met het opschonen van het loof.

Binnenin verwijdert hij zwakke groei en te kleine twijgjes.

Takken selecteren

Als je dikke takken gaat snoeien, houd dan als alternatief in je achterhoofd dat je van sommige ook fraaie jin (dode takken of takstompen zonder bast) kunt maken. Wil je toch snoeien, doe dit dan bij de aanzet. Snoeiwonden van jeneverbes helen echter niet op dezelfde manier als bij veel loofboomsoorten het geval is. Voordat bij een jeneverbes de callusvorming op gang komt, vermindert eerst de sapstroom in de buurt van een wond een tijdje, waardoor de wond relatief lang open blijft. Houd dat in gedachten als je grotere takken snoeit.

Lelijk of slecht geplaatste takken en duidelijk overbodige takken kunnen eveneens weg. Wat overblijft is een behoorlijk aantal schone takken in bruikbare formaten met goed loof aan de uiteinden.

Een dikke, naar voren wijzende tak wordt een opvallende jin.

**Koester de onvolkomenheden van je bomen;
daardoor zien ze er natuurlijker uit**

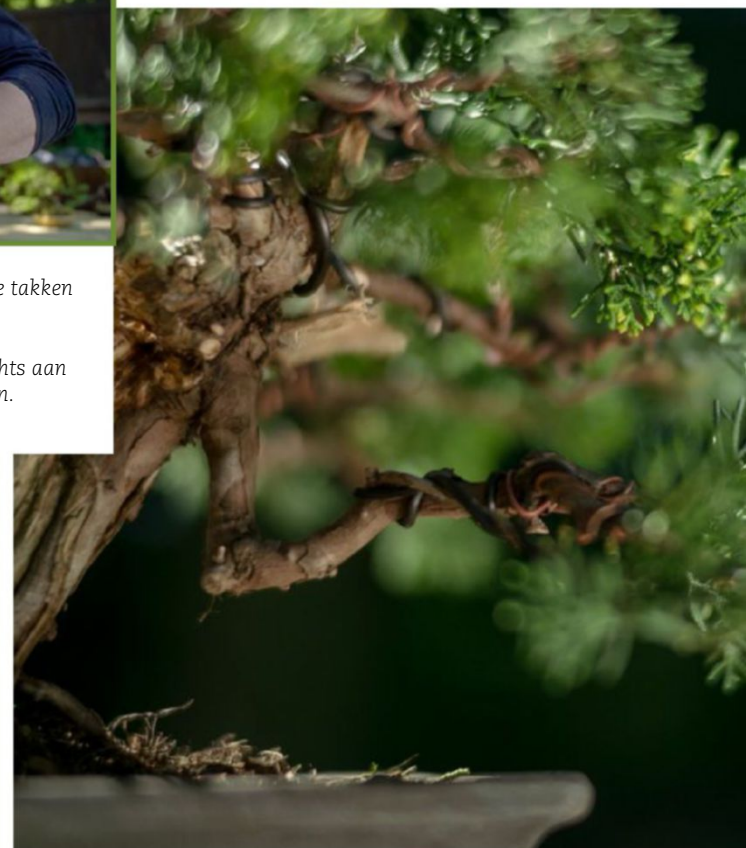

Morten Albek bedraadt de vele takken met aluminiumdraad.

Rechts: De hoofdtak hoeft slechts aan het uiteinde bedraadt te worden.

Bedraden en draad verwijderen

Draad verwijder ik altijd pas op het laatste moment, vlak voordat het echt in de bast dreigt te gaan snijden, omdat jeneverbestakken pas in de gewenste stand blijven staan als ze wat dikker zijn geworden en tegen het draad beginnen te duwen. Dat luistert zeer nauw, dus je zult de bedrade takken tijdens het groeiseizoen goed in de gaten moeten houden en het draad verwijderen zodra de tak of takken iets dikker zijn geworden. Wacht je te lang, dan krijg je littekens die moeilijk helen. Verwijder je het draad te vroeg, dan heb je kans dat de tak of takken uit vorm en positie raken. Is dat het geval, bedraad dan opnieuw, maar andersom, dus in tegengestelde richting vergeleken bij de eerste keer, en probeer het juiste moment van verwijderen te vinden.

De hoofdtak krijgt waaivormige loofetages.

Bij shohin moet je zeer precies en gedetailleerd werken.

Takken plaatsen

Bij het stileren van de takken zorg ik ervoor dat er voldoende loof is of overblijft om het ontwerp dat ik voor ogen heb te kunnen realiseren. Als je bij een eerste, initiële stileren wat meer loof hebt dan strikt noodzakelijk, weet je ook zeker dat er voldoende energie voor een goede fotosynthese geproduceerd kan worden. Daardoor wordt de boom sterker en zullen de takken eerder in de gewenste stand blijven staan. Wanneer takken goed groeien en vitaal blijken, kun je ze in een later stadium – indien nodig – verder inkorten en het loof meer reduceren dan dat je bij zwakkere takken zou kunnen.

Voor en na

Vergelijk de jeneverbes eens voor en na stileren. Zie hoe alle takken na stileren licht naar beneden uitlopen, net als een oude conifeer in het wild. Takken aan oude coniferen neigen altijd naar beneden, doordat ze in de loop der jaren veel sneeuw hebben moeten (ver)dragen.

Bekijk de oorspronkelijke video-lezing, onderdeel van de online-cursus 'Shohin Bonsai Course', in samenwerking met Bonsai Empire

Deze tutorial over jeneverbes-shohin is een van de 16 uit Bonsai Empire's 'Shohin Bonsai Course', waarin Morten Albek een groot aantal bonsai- en shohin-technieken uitlegt. Bekijk alvast gratis twee van de lezingen op: www.bonsaiempire.com

和久長

Juniperus, 22cm x 37cm Pot: Shudei
Acer buergerianum, Pot: Ikkou Oval
Cotoneaster, Pot: Heian Kosen Rectangle

JSB Honorary Presidents Award
 Mr. Masashi Orihara of Yamato City Kanagawa Prefecture

Pinus thunbergi, 20cm, Pot: Shudei
Chirimen Kazura, Pot: Kinyou
Acer buergerianum, Pot: Soba
Chojubai Kutani, Pot: Ikkou
Fortunella Hindisii, Pot: Cochin
Juniperus, Pot: Shudei Round
Saxifrage, Pot: Oyama

Minister of Education Award (Second Place)
 Mr. Atsushi Onishi of Mitoyo City Kagawa Prefecture

Pinus thunbergi, 20cm Pot: Shudei
Fortunella Hindisii
Acer buergerianum, Pot: Toufukuji
Chojubai quince, Pot: Yusen
Gardenia Lapis Lazuli
Chirimen Kazura / *Trachelospermum asiaticum*, Pot: Shukuhou
Acorus gramineus, Pot: Kutani

Minister of Agriculture award
 Mr. Ikuo Kawasaki of Toyooka City, Hyogo Pref.

Pinus thunbergi, 20cm, Pot: Shudei
Gardenia, Pot: Kozan Rectangle
Crataegus, Pot: White Cochin
Acer buergerianum, Pot: Shukuhou
Fortunella Hindisii Lapis Lazuli
Pinus parviflora, Pot: Shudei
Ardisia japonica, Pot: Imari

Ministry for Foreign Affairs award
 Mr. Hajime Suzuki of Machida, Tokyo

Pinus thunbergi, 18cm, Pot: Shudei

Crataegus, Pot: Toufukuji

Acer buergerianum, Pot: Kouzan

Chojubai quince *Lapis Lazuli*

Fotunella Hindisii Kutani Ikkou, Pot: Mokko

Juniperus, Pot: Shudei Mokko

Farfugium japonicum, Pot: Mino

Minister for the Environment award

Mr. Shinichi Sotomatsu of Maizuru City, Kyoto

祖儿展

De draad kwijt

Jan Culek schetst de opties voor een jeneverbes van Drew Warner

Keurig volledig bedraad en gestileerd, zo op het eerste gezicht. Maar de jeneverbes ziet er toch nog een beetje uit als een verwilderde struik. De boom heeft zeker potentie, maar dan moet je het ontwerp helemaal over een andere boeg gooien, aldus Jan Culek.

Kantelen die boom, en wel naar rechts. Dat is het eerste wat ik zou doen, als ik een ontwerp voor deze boom zou mogen vormgeven. In die nieuwe stand wordt de stamlijn een stuk boeiender en krijgen de hoofdtakken een belangrijke, duidelijke functie. En ook de stambasis krijgt visueel meer volume en uitstraling. Aan de linkerkant zou ik het loof zo veel mogelijk weghalen en een grote, fier omhoog wijzende jin maken. De tak links is veel te volumineus en overheersend ten opzichte van de rest, en voor zo'n relatief kleine boom is er veel te veel loof. De stam kun je stapsgewijs verbeteren door shari te creëren, zoals de schetsen laten zien.

Met de overvloed van takken rechts bovenin kun je een heel goede hoofdstructuur opbouwen. De grootste en meest prominente tak kan de hoofdtak worden die een algehele flow naar rechts dirigeert.

De balanstak links moet vrij dicht bij de stam blijven om te voorkomen dat het silhouet te breed wordt en de kroon te rond.

Als pot zou ik voor een ongeglazuurde ovaal of een wat strakkere rechthoek kiezen.

Alternatief

De tweede optie die je zou kunnen overwegen, is meer te focussen op het verder opkweken van de boom, door hem in een veel grotere container of in de volle grond te zetten en een aantal jaren vrijuit te laten groeien, zodat de stam meer volume krijgt. Door daar vervolgens langzamerhand nieuwe shari op te ontwikkelen, krijgt de boom meer karakter en komen weer andere ontwerpopties in beeld. Dat zou geheel nieuwe mogelijkheden voor creatieve stileren bieden.

Laat je bonsaimateriaal beoordelen op zijn kwaliteiten en mogelijkheden. De schetsontwerpen geven een goed beeld van wat de toekomst brengen kan.

Details

Juniper (*Juniperus chinensis* 'horizontalis')

Hoogte: ca. 50 cm

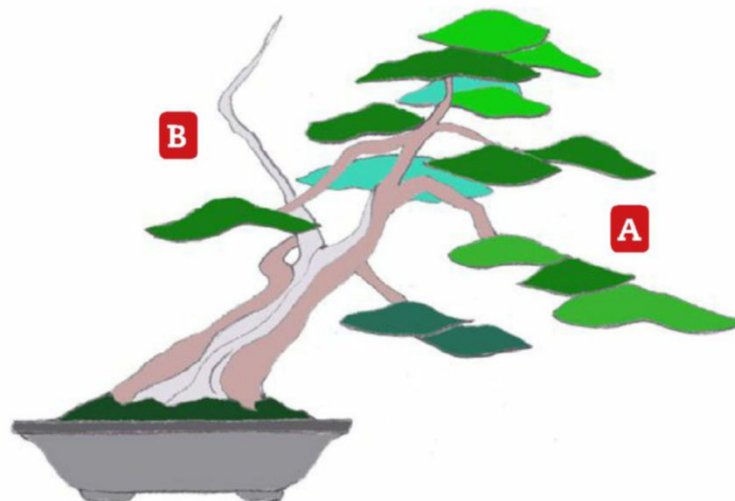
Leeftijd: ca. 25 jaar

Oorsprong: Kishu-shimpaku geënt op een *J. chinensis* 'San Jose'

Eigenaar: Drew Warner (USA)

De jeneverbes van verschillende kanten gezien. Tak A kan de hoofdtak worden en tak B een kenmerkende jin.

Schematische weergave van de beoogde shakan of hellende stijl, waarbij eigenlijk alleen de takken aan de rechterkant bruikbaar zijn. Hoofdtak A golft vriendelijk naar rechts beneden en tak B is bewerkt tot een elegante jin.

Jan Culeks ontwerpschets met de jeneverbes in een ovale, ongeglazuurde pot.

Ook een ontwerp voor je boom laten maken?

Kiezen wij jouw boom uit voor een exclusieve bespreking in Bonsai Focus, dan ontvang je de originele, gesigeneerde schets. Plaats je boom voor een lichte achtergrond en maak van alle vier de kanten digitale foto's (jpg - minimaal 1 Mb). Stuur deze als bijlage in een e-mail naar:

editor@bonsaifocus.com

Vermeld tevens variëteit, afmetingen en (geschatte) leeftijd van de boom. Publicatie kan geruime tijd duren. Bonsai Focus behoudt zich het recht voor een keuze te maken zonder nader bericht. Toegezonden materiaal kan niet worden getourneerd.

Potten als auto's

Walter Venne put inspiratie uit alles wat mooi is, zelfs uit automodellen

Tekst & Beeld: Walter Venne, Bonsai Focus Studio

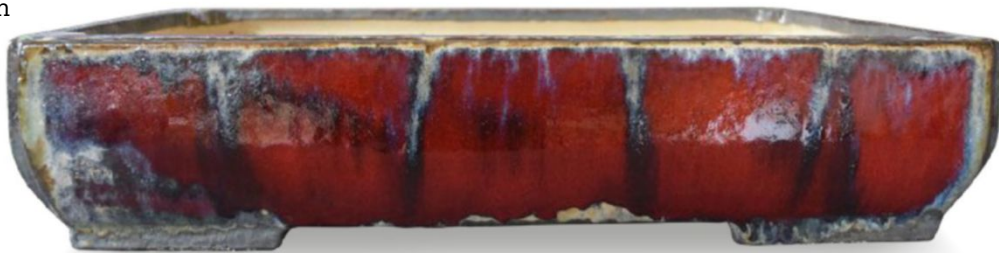
Voor Walter Venne is elke bonsaitentoonstelling een galerie waar kunstenaars hun werk tonen. Zijn potten hebben hun weg gevonden naar vele bonsailiefhebbers en -kunstenaars, zoals Walter Pall bijvoorbeeld.

Hoe is het allemaal begonnen?

Via mijn bonsaihobby, die alweer meer dan 40 jaar geleden begon, in mijn eerste kleine appartementje met balkon. In oude bloempotjes bewaarde ik eikels en kastanjes als decoratie en op een gegeven moment begonnen die te ontkiemen. Die heb ik op hun beurt weer in andere potjes gezet en als ze te groot werden, knipte ik de top weg.

In die dagen had ik geen idee van bonsai. Op een dag zie je er een, raak je erdoor gefascineerd en springt de vonk over. Ik ben toen naar de bibliotheek gegaan om wat informatie te verzamelen. En vervolgens begon ik alles te verzamelen wat maar een beetje op een boom leek. Je begrijpt dat mijn balkon weldra overvol stond met bonsai.

Toen ik een aankondiging van een bonsaitentoonstelling in Heidelberg las, waar toentertijd het enige bonsai-centrum in Duitsland was, ben ik erop afgegaan. Een wereldreis was dat, voor mij!

Ik weet nog dat ik in een bamboebos stond met Japanse stenen lantaarns en spetterend water en bonsai zoals ik ze nog nooit had gezien. En sindsdien was het mijn hobby.

Heb je een specifieke opleiding in keramiek gevolgd?

Nee, en ik heb ook nooit een leraar of zo gehad. Ik heb geleerd van alle fouten die

je maar kunt maken. Het belangrijkste is geduld, net als met bonsai. Als ik niet zo'n geduldig mens was geweest, had ik het heel snel opgegeven.

Wat fascineert je zo in (bonsai)keramiek?

Klei is het oudste materiaal op aarde en iedereen heeft het wel eens in handen gehad of er als kind op school iets mee

geboetseerd. En als je een beetje fantasie hebt, kun je er met de simpelste middelen iets mee maken. Ik denk dat daar voor mij de vonk zit. In dit vak kun je overigens niet alles leren; je hebt ook een beetje talent en verbeeldingskracht nodig.

Terwijl bonsai voor mij altijd een soort vlucht uit het leven van alledag is geweest, waarbij ik de schakelaar even om kan zetten en tot rust komen, kan ik bij het maken van potten mijn verbeelding volledig benutten. Ik heb nog zo veel ideeën en het kan me niks schelen of de potten die uit mijn fantasie zijn voortgekomen verkoopbaar zijn of niet.

Ik heb potten gemaakt die er uitzien alsof ze van hout zijn

Heb je een speciale filosofie over bonsaikeramiek?

Tja, wat zal ik zeggen? Het is allemaal gegaan, zoals het gegaan is. Het heeft zich allemaal ontwikkeld tot wat het nu is. Eerst, omdat er in Duitsland geen goede bonsaipotten verkrijgbaar waren. Later omdat het gewoon leuk is en nu kan ik niet meer stoppen met potten maken.

Maak je je eigen glazuren en wat vind je van de Japanse glazuren, kleuren en vormen?

Ik gebruik kant-en-klare glazuren, maar mag daar graag mee experimenteren. Ik laat verschillende glazuren in elkaar overlopen of smeer delen van de klei in met bepaalde substanties, waardoor de glazuren op een andere manier of in een andere richting vloeien.

Natuurlijk heb ik jaren geleden, toen ik begon met bonsaikeramiek, ook wel kopieën gemaakt van klassiek Japanse potten. Maar tegenwoordig interesseren die klassieke vormen me niet meer. Ik wil mijn eigen weg blijven gaan en persoonlijke potten maken. En ik probeer mijn eigen creaties steeds te verbeteren. Ik heb potten gemaakt die er uitzien alsof ze van hout zijn en stenen slabs als van versteend hout. Of potten met een oppervlak dat op brons lijkt. Dus ik hoop dat ik nooit zonder nieuwe

ideeën kom te zitten en dat mijn klanten mijn werk blijven waarderen. En uiteraard zou ik nog wel eens naar Japan willen, maar ik denk niet dat dat nog van invloed zou zijn op mijn werkwijze.

Wat of wie is je inspiratiebron?

Een heleboel dingen die ik in de natuur zie: hout, stenen, planten, enzovoorts. Daardoor krijg ik ideeën voor de vormen en texturen van de potten. Maar eigenlijk

alles met een mooie vorm inspireert me. Bijvoorbeeld meubelen, of kunstwerken, of zelfs bepaalde modellen van auto's!

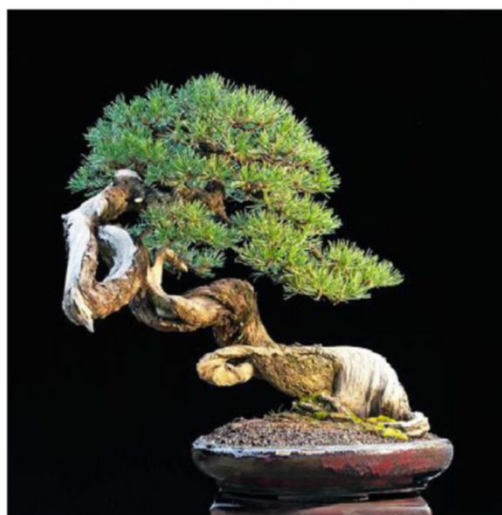
Vertel eens iets over de technieken die je gebruikt.

Ik werk niet met mallen, maar ik heb wat gietvormen voor zogeheten 'wolkenvoetjes' die ik soms onder een pot zet en daarna nog bewerk, zodat ze niet zo eenvormig zijn.

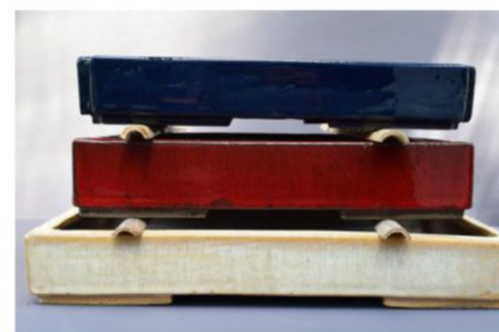
Kun je van je potten leven?

Ik hoef er niet van te leven, want ik ben inmiddels gepensioneerd. Als ik er mijn geld mee zou willen verdienen, zou ik heel andere potten maken. Ik zie mezelf als vakman en voor mij is elke bonsaitentoonstelling een galerie waar beeldende kunstenaars hun werk laten zien. In het begin maakte ik potten voor mijn eigen bomen; ik heb nooit gedacht dat het mijn vak zou worden. Het gaat niet om geld verdienen; het doet me veel meer plezier als mijn potten door de klanten gewaardeerd worden. En ik vind het nog leuker als ik mijn potten terugzie op een tentoonstelling of in een tijdschrift.

Bonsai: Walter Pall

Werk in opdracht maak ik liever niet meer. Ik vind het niet fijn om meerdere exemplaren in exact dezelfde maat en vorm en met dezelfde glazuren te maken, in de hoop dat de klant ten minste met een ervan tevreden is. Het is een soort vloek; dergelijke potten mislukken altijd, of ze breken. En in dezelfde tijd had ik veel meer echt mooie potten kunnen maken.

Wat is de moeilijkste pot die je ooit hebt gemaakt?

Dat was een zeshoekige pot, in opdracht van Walter Pall. Maar over moeilijk gesproken: ik had vroeger altijd problemen met het gaas dat je over de drainagegaten moet leggen. Dat gaas zit op een gegeven moment helemaal in de wortelkruit. Maar mijn potten hebben onderin een rooster van kleine gaatjes, waar je overal fixeerdraden doorheen kunt steken. Een stuk makkelijker! Bovendien zorgt dat rooster voor een gunstig klimaat voor de wortels.

Eigen signatuur

Enkele topbonsai van Chiharu Imai door de jaren heen

Tekst & Beeld: Kinbon Japan

Ook in de westerse bonsaiwereld is Chiharu Imai een zeer gewaardeerde bonsaimeester, geroemd om zijn artistieke gevoel en geweldige vakmanschap. In dit artikel volgen we de ontwikkeling van een paar van zijn beste jeneverbessen.

1993: Verjonging van een verwaarloosde jeneverbess

De kracht van de imposante onderstam is het belangrijkste kenmerk van deze jeneverbess. Helaas is de levende ader nogal recht en oninteressant. Door de boom naar links te kantelen krijgt de onderstam een mooie beweging en doet het geheel veel minder statisch aan. Vervolgens heeft Chiharu Imai enkele takken gesnoeid en de resterende takken gestileerd en compacter gemaakt.

De tak rechtsonder voor aanvang van het werk.

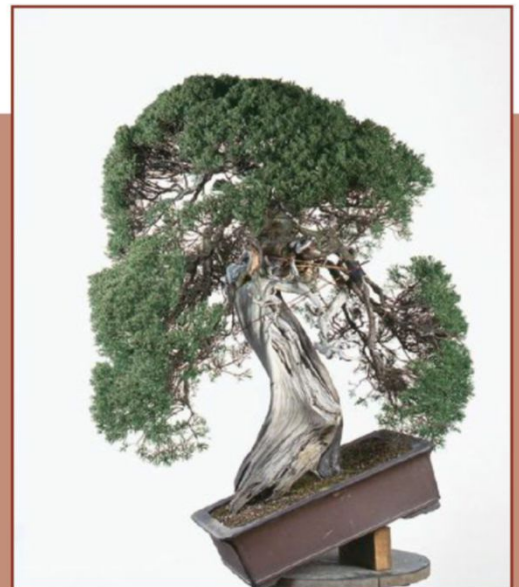

Na stileren en verpotten is de jeneverbess 88 cm hoog en 94 cm breed.

Pot: rechthoekig, shidei-klei. Het loof is veel compacter en duidelijker gedefinieerd, en de machtige stam is nog indrukwekkender.

Voor aanvang van het werk is de jeneverbess 107 cm hoog en 104 cm breed.

Voorkant na kantelen van de boom. De onderstam vertoont nu een mooie beweging.

De verwilde kroon moet nodig uitgedund worden.

Na het snoeien van enkele takken in de top is het arrangeren van de resterende takken om het ontstane gat op te vullen een leuke uitdaging voor Imai.

1994: Draaien en kantelen

Voor een andere jeneverbes had Chiharu Imai het idee om de voorkant en hellingshoek radicaal te veranderen, en daarmee dus het totale karakter van de boom. Dat vraagt niet alleen grote vakkundigheid, maar ook artistieke visie en een vooruitziende blik. Want dat is de sleutel tot succes: van tevoren een duidelijk beeld voor ogen hebben van het gewenste resultaat. Bij een volledige transformatie zoals deze, zul je vooraf heel goed moeten bedenken of en hoe de boom in een pot past, en zul je er zeker van moeten zijn dat die nieuwe stand een verbetering is. Voor Chiharu Imai geen probleem: het eindresultaat laat zien dat hij alles in huis heeft om zijn visie werkelijkheid te laten worden

De sleutel tot succes: van tevoren een duidelijk beeld voor ogen hebben van het gewenste resultaat

Oude voorkant. Een reguliere herstelling of...?

Chiharu Imai heeft duidelijk iets heel anders voor ogen met deze jeneverbes: wat draaien en kantelen levert een spannende halfcascade op.

Met een speciale spanner wordt de stam gecompriëerd. De horizontale stamlijn wordt naar beneden gebogen. De spandraad is verankerd aan een jin onderin.

De stam is naar beneden gebogen en gecompriëerd. Het silhouet van een halfcascade tekent zich af.

De jeneverbes na stileren en verpoten. Pot: bloemvormig, shidei-klei. In deze overtuigende halfcascade is geen spoor meer te ontdekken van de oorspronkelijke stijl.

1994: Juichende jin

Belangrijkste ingreep bij deze jeneverbes was het omhoog brengen van de lange jin die diep binnenin het oude ontwerp verborgen zat. Zo is een verrassende en imposante boom ontstaan, met de 'juichende' jin als meest karakteristieke kenmerk.

Het leek een bijna onmogelijke opgave om de op het oog zo kwetsbare jin tot een dergelijk grote hoogte te brengen, maar door een handdoek in kokend water te dompelen en deze vervolgens een halve minuut rond het dode hout te wikkelen, werd het voldoende buigzaam om de jin langzaam maar zeker in de gewenste stand te buigen en met een spandraad te fixeren. Reeds een maand later kon de spandraad verwijderd worden en juichte niet alleen de jin.

Voorkant voor aanvang. De stam komt mooi tot zijn recht, dus waarom zou je er veel aan veranderen?

Bij deze nieuwe voorkant is de boom 52 cm hoog en 50 cm breed. Maar deze voorkant brengt Imai op een heel ander idee.

Nadat Imai zijn idee ten uitvoer heeft gebracht, heeft de jeneverbes een geheel ander karakter gekregen.

Na volledige stilering is de jeneverbes, inclusief de zogeheten tenjin of top-jin, 83 cm hoog. De top en overige takken zijn zodanig gearrangeerd dat ze de fraaie stam accentueren. In korte tijd heeft de boom een volledige transformatie ondergaan; een toonbeeld van Chiharu Imai's uitzonderlijke vakman- en kunstenaarschap.

Blik op de tuin van Chiharu Imai.

De jeneverbes 'Yamato' in een editie van het vakblad Bonsai uit 1944.

De jeneverbes op een foto voor het Ota Collection Commemorative Album uit 1959.

Bij de tweede Sakufu-ten in 1977 kreeg Yamato de Premiersprijs. De boom was toen onder de hoede van Hideo Chugun.

Yamato in 1995, vlak voordat Chiharu Imai ermee aan de slag ging. De boom is hier 72 cm hoog en 73 cm breed.

Evolutie van 'Yamato'

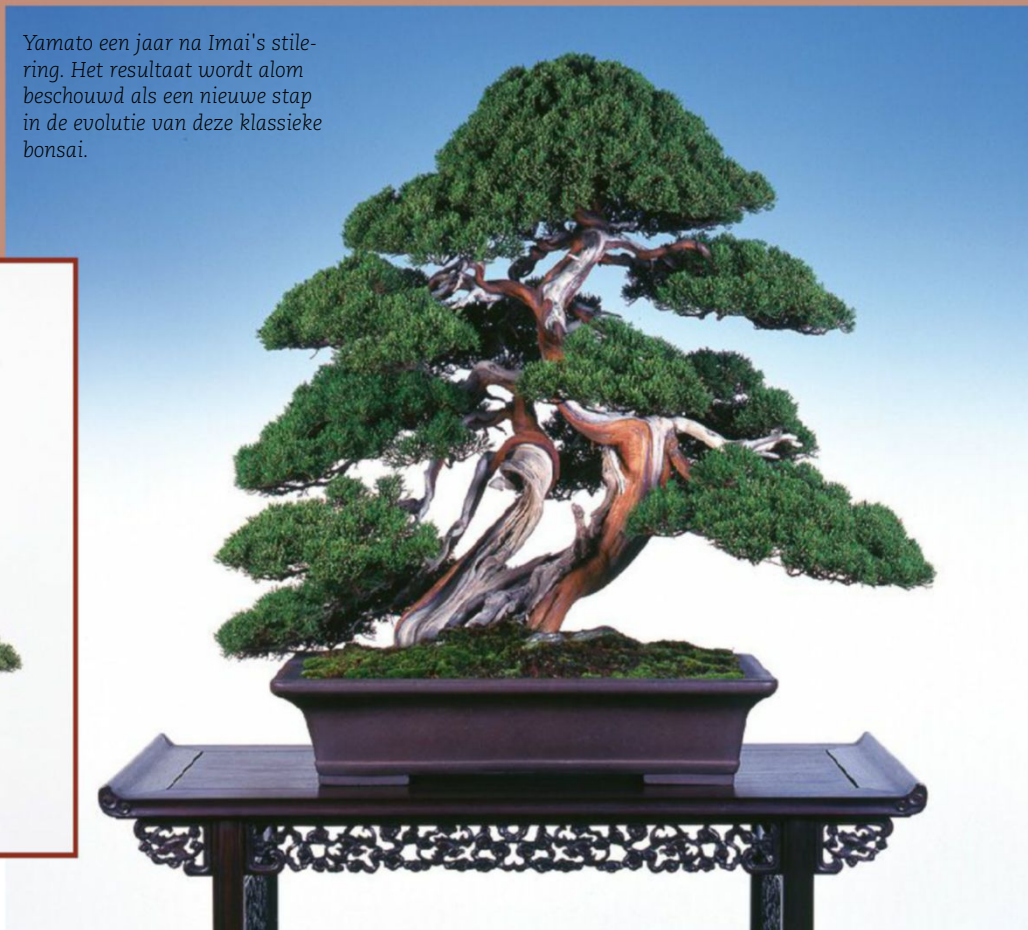
De beroemde jeneverbes Yamato is een goed voorbeeld van hoe Chiharu Imai zijn vakkundigheid en artistiekeit heeft aangewend om een boom niet dramatisch te transformeren, maar juist om de natuurlijke evolutie van dit klassieke meesterwerk te continueren en accentueren. Bij zo'n beroemde boom is het zaak om al het voorgaande stileringswerk van andere

meesters te conserveren en te perfectiëren. Yamato is een boom met een goed gedocumenteerde geschiedenis en Imai voegt daar slechts een nieuw hoofdstuk aan toe, uiteraard wel met zijn onmiskenbaar eigen signatuur.

Yamato een jaar na Imai's stilering. Het resultaat wordt alom beschouwd als een nieuwe stap in de evolutie van deze klassieke bonsai.

Na eerste stilering door Imai is de boom 69 cm hoog en 76 cm breed. Pot: rechthoekig, shidei-klei.

Ficus microphylla

Tempels Angkor Wat inspiratiebron voor 'wortel over beeld'-stijl

Tekst: Jerome Kellerhals, The Bonsai Supply – Beeld: David Gordon

Jerome Kellerhals wilde kleinere blaadjes en dichtbegroeid loof aan zijn in meerdere opzichten bijzondere ficus. Dat lukte hem door heel gericht de juiste technieken te gebruiken.

Deze Green Mound-ficus (*Ficus microphylla* var. *crassifolia* 'Green Mound') heb ik minder dan vier jaar in training en begint inmiddels een behoorlijk fijne en dichtbegroeide vertakking te krijgen. De inspiratie voor de compositie met een beeldje kreeg ik door Angkor Wat, het beroemde tempelcomplex in Cambodja. Oplettende lezers zullen zien dat het beeldje geen Boeddha is, maar een terracotta krijger van Xi'an in China. Het bleek namelijk ondoenlijk om een betaalbaar Boeddhabeeldje van klei met zulke verfijnde details te vinden, vandaar. Met bonsai moet je soms een beetje improviseren. Over een paar jaar, als het beeldje verweerd en helemaal met wortels overgroeid is, ziet niemand het verschil meer.

De ficus met het beeldje, na bedraden en volledige bladsnoei.

Het hele jaar door

Zo ver in het zuiden van Florida, waar ik tegenwoordig woon, kunnen bomen zich behoorlijk snel ontwikkelen, dankzij een groeiseizoen van ongeveer negen maanden en een temperatuur die nooit gevaarlijk laag wordt. Daardoor kun je hier vrijwel het hele jaar door aan je tropische bomen werken. Zelfs verpotten kan *any time* in het jaar.

De enige problemen die we hier met soorten als ficus hebben, vooral 's zomers, zijn insectenplagen van bijvoorbeeld witte vliegen (*Aleyrodidae*), tripsen (*Thysanoptera*) en schildluizen (*Coccoidea*). En doordat de bomen zo snel groeien – wat over het algemeen heel fijn is – is het wel eens moeilijk om de vertakking mooi verfijnd te krijgen. Je moet altijd uitkijken dat het

Na volledige bladsnoei ontwikkelt zich razendsnel nieuw loof.

De boom koestert het beeld.

De ficus is bedraad met aluminiumdraad.

Met bonsai moet je soms een beetje improviseren

draad niet in de bast gaat snijden. Ficus doet het in minder goede groei- en lichtomstandigheden best goed, hoewel veel zon en warmte natuurlijk wel een pre zijn. Behalve dat, vraagt een behoorlijk snelle ontwikkeling van je ficus ook goede bemesting en voldoende ruimte om te groeien. En wil je een dichtbegroeide kroon met kleinere blaadjes krijgen, neem dan de volgende tips ter harte.

Bedraden

De Green Mound-ficus is een uiterst groei-lustige bonsaivariëteit die heel wat kan hebben. Je kunt hem meerdere keren per jaar bedraden. Houd gedurende het groei-seizoen wel in de gaten of het draad niet in de bast snijdt, want dat gebeurt vrij snel, soms al na twee of drie weken!

Snoei en bladsnoei

Ficus reageert goed op snoeien, ook om

Jerome Kellerhals naast zijn Green Mound-ficus. Volgende fase is verdere verfijning en ontwikkeling van klein en dichtbegroeid loof.

Privé: Geboren in Zwitserland. Getrouwd, geen kinderen, wel drie honden.

Opleiding: Hogere hotelschool.

Beroep: Bonsaikunstenaar en eigenaar van Bonsai Supply.

Bonsai sinds: Van jongs af aan. Zijn moeder woonde jarenlang in Japan en leerde daar het bonsaivak, wat ze weer heeft overgebracht op haar zoon.

Favorieten: Vitex, Hibiscus tiliaceus, Ficus, Olea europaea, Punica en Pistacia chinensis.

de groeirichting van takken te dirigeren. Dankzij de verspreide bladstand kun je door regelmatig terugsnoeien een dicht-begroeide kroon creëren.

Een van de meest gebruikte technieken om een verfijnde en dichter begroeide kroon te krijgen is volledige bladsnoei. In Florida kun je dat wel twee tot drie keer per jaar doen. Bladsnoei bevordert uitlopen op het oude hout, vooral binnenin en lager aan de boom. Zet een ficus na de bladsnoei wel enkele dagen in de schaduw, want de zon kent geen genade voor de jonge groei. En vergeet ook niet dat een bonsai zonder bladeren minder water nodig heeft dan gebruikelijk.

Een andere ficus in de meer gangbare 'wortel over rots'-stijl, ishitsuiki in het Japans.

Om de vorm te onderhouden, kun je het beste wachten tot de lentegroei is afgehard en dan bladsnoei toepassen. Met bemesten wacht ik ook altijd tot de lentegroei is afgehard.

In de zomer let ik heel goed op dat mijn ficussen niet te veel groeien. Ik snoei regelmatig bij en geef ruim water in de groeimaanden. In herfst en winter geef ik minder water.

Normaal gesproken zorg ik ervoor dat mijn ficussen geen vruchten krijgen, want vruchtvorming kost een boom veel energie en dat belemmert de groei.

Kleinere blaadjes

Door volledige bladsnoei worden de blaadjes in de loop der tijd vanzelf kleiner. Maar je kunt ook partiële bladsnoei toepassen, dat wil zeggen dat je de bladeren met een schaartje halveert, waarna de tweede groei kleinere blaadjes oplevert. Pas deze techniek echter niet toe voordat de boom de gewenste takkenstructuur heeft, want bladsnoei vertraagt natuurlijk wel de groei van de takken.

De ficus enkele weken(!) na volledige bladsnoei.

Verpotten en verzorging

Normaal gesproken verpot je een ficus jaarlijks, zeker in een tropisch klimaat. Maar naarmate de bonsai zich verder ontwikkelt, hoef je hem minder frequent te verpotten. Een ondiepere pot bevordert een breder spreidende wortelgroei en dat is visueel natuurlijk heel aantrekkelijk. De hier getoonde ficus heb ik de eerste twee jaar in een diepe trainingspot gehad om de boom alle gelegenheid te geven het beeldje te omvatten en overgroeien. Twee jaar geleden heb ik de stam gesnoeid, waarna ik hem in een ondiepere pot heb gezet voor een mooiere wortelspreiding.

Fagus crenata
Guillaume Godderis
Pot: Tokoname

Photos: Bonsai Focus Studio

Carpinus coreana
Jean-Paul Polmans
Pot: Bryan Albright

Pinus uncinata

Jose Luis Crespo Almanjano
Pot: Tokoname

Pinus pentaphylla

Matteo Dal Lago
Pot: Tokoname

Quercus robur
Manuel Otero Abril

Buxus sempervirens
François Gau

Photos: Bonsai Focus Studio

Crataegus monogyna
Warren Radford Pot: Koyo

Pinus sylvestris
Xavier Massanet Pot: Tokoname

Photos: Bonsai Focus Studio

Quercus pubescens
Nicola crivelli

Juniperus rigida
Alexandre Escudero
Pot: China Ikko

Chikugo-En Bonsai Nursery

- bonsai (specializing in Kishu Shimpaku, Itoigawa, and Pine)
- pre-bonsai
- imported Japanese pots, bonsai tools, wire, books and accessories

18110 South Western Avenue
Gardena, California 90248
310/323-4011

Masaru Ishii

Sorry, no catalog available

Gary Ishii

COLLECTED TREES *inspire wild ideas*

自然の途園
Nature's Way
Nursery

Join us at our Spring Bonsai Festival with Vlacav Novak
& Ryan Bell • May 9, 2019

1451 PLEASANT HILL ROAD • LINGLESTOWN, PA 17112 • USA
WWW.NATURESWAYBONSAI.COM

飛龍園
HI RIŪ EN

Hiryūen

di Andrea Meriggioli

Via Bernardi, 1/2
34136 Trieste - Italy

Tel. 328 7364997 Mail info@hiryuen.com www.hiryuen.com

Bonsai Institute Terakawa
Hotsumi Terakawa

Juniperus communis
trained & styled by
Hotsumi Terakawa
Falcon by Henk Fresen

Demonstrations, workshops, courses and bonsai maintenance
e-mail: terakawa.h@hotmail.com www.terakawabonsai.com

MidAtlantic Bonsai Societies

36th Annual

Spring Bonsai Festival

April 12-14, 2019

Holiday Inn Harrisburg, Pennsylvania

Featuring Top International Artists:

Taiga Urushibata
Japan

Marc Noelanders
Belgium

Jennifer Price
United States

Exhibition - Raffles - Demonstrations - Workshops - Auctions - Vendors

www.midatlanticbonsai.org

 @midatlanticbonsai

**Bonsaischule
Enger**

Frühjahrs- wochenende

**09. u. 10. März 2019
9:00 - 18:00 Uhr**

 **Neue Keramikschalen
aus Japan und China**

 **Neue handgetöpferte
Schalen**

 **Kostenlose Umtopfkation
für Prebonsai oder mit
gebrachte Bonsai
(beim Kauf einer
neuen Schale)**

 **Große Auswahl an
Importbonsai, Prebonsai
und Jungpflanzen**

 **Gratis Kaffee und Kuchen im
Bonsaicafé**

Wir freuen uns über Ihren Besuch!

Feldstraße 21
32130 Enger
Tel.: +49 (0) 52 24 - 58 79
Fax: +49 (0) 52 24 - 79 03 50
www.bonsaischule.de
info@bonsaischule.de

1978 - 2018

**Greenwood
BONSAI STUDIO**

The dates for our two events in 2019

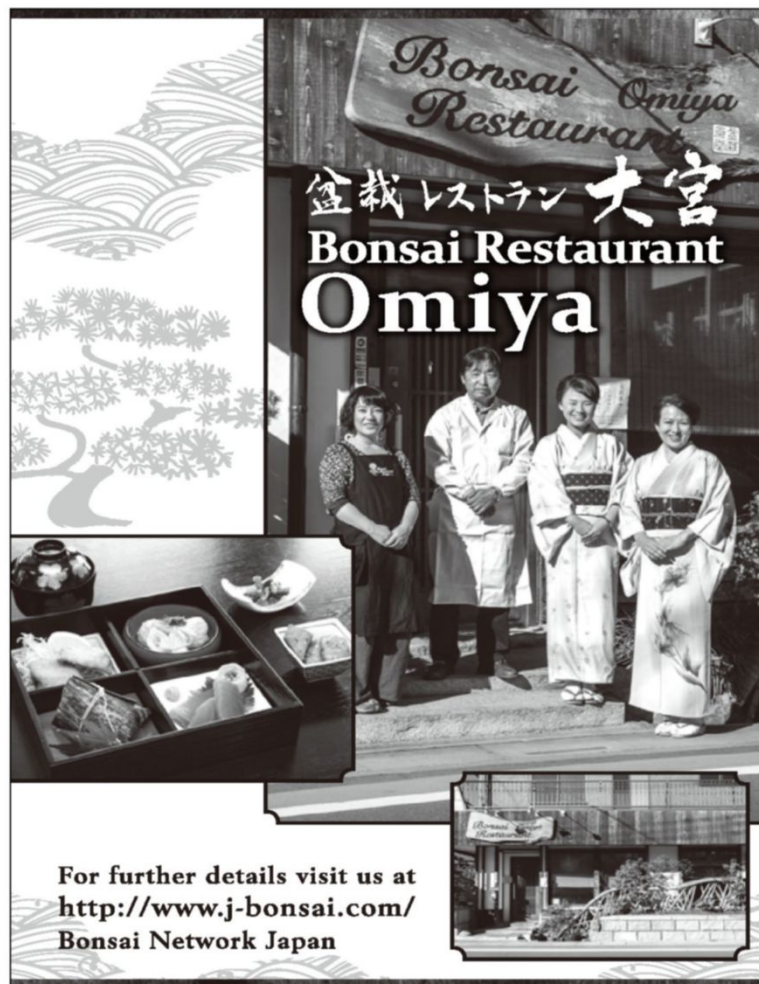
**18 & 19 May 2019
Greenwood Bonsai Maple Weekend**

**7 & 8 September 2019
Greenwood Bonsai Bash Show**

More information about both events to come soon

Greenwood Bonsai Studio, Ollerton Road, Arnold, Nottingham
NG5 8PR. www.bonsai.co.uk 0115 9205757

**Bonsai Restaurant
Omiya**

盆栽レストラン 大宮

For further details visit us at
<http://www.j-bonsai.com/>
Bonsai Network Japan

RUW! En te veel takken...

Problemen met een Satsuki-azalea oplossen

Tekst & Beeld: Kinbon Japan

Osamu Fukudate, onder ingewijden bekend als beheerder van het Shunka-en Bonsai Museum, nam voor de eerste keer deel aan de Sakufu-ten en viel direct in de prijzen. En de jonge Japanner heeft meer in zijn mars, zoals hij in dit artikel laat zien.

Osamu Fukudate heeft een meerstammige, in de volle grond opgekweekte 'Satsuma-beni', een speciale Satsuki-variëteit, geprepareerd. Het is wat je noemt 'ruw' materiaal, dat helemaal vanaf nul vorm moet krijgen, maar dat zal ons een goed inzicht geven in de skills en toekomstvisie van de jonge Japanse bonsaimeester. Nadere bestudering leert dat ooit een deel van de boom afgestorven is en dat de beoogde hoofdstam wat dode plekken vertoont. Met die kennis besluit Fukudate tot een beste voorkant en toekomstige stand in de pot.

Van vlotstijl naar windgestriemd

Kijkend naar de algehele beweging in de takken zouden twee kanten een goede voorkant op kunnen leveren. Uitgaande van de belangrijkste tak is echter slechts één optie de beste, maar daar is de schade aan de basis nog wel zichtbaar. Dat schrikt Osamu Fukudate niet af: 'De vorming van callus is op gang gekomen en het rotten is gestopt, dus deze kant is weldegelijk geschikt als voorkant. Bovendien is Satsuma-beni een bijzonder vitale variëteit. Het komt wel goed.' En dus bepaalt de beweging in de belangrijkste tak wat de voorkant wordt. Grote verrassing is de stijl waarin Fukudate de boom wil vormen. Op het eerste gezicht lijkt een vlotstijl voor de hand te liggen, maar door de boom flink naar rechts te kantelen wordt het een windgestriemde stijl.

'Door de verschillende stamlijnen kan dit nooit een standaardmodel worden; deze boom laat zich niet in zo'n keurslijf

Osamu Fukudate

Materiaal: Satsuma-beni.
Afmetingen voor stiling:
70 cm hoog, 112 cm breed.

Uit de omvangrijke stambasis ontspruiten verscheidene fraaie stammen en de beweging en flow in de beoogde hoofdstam belooft veel goeds.

Door enkele takken te snoeien wordt de stambasis al direct beter zichtbaar.

Aan de achterkant is de overgang tussen stambasis en de stam die de beste beweging heeft lelijk beschadigd, maar Fukudate doet er alles aan om de stam bruikbaar te maken.

Door kruisende takken en takken die het zicht belemmeren te verwijderen komt ook de fraaie beweging in de beoogde hoofdstam in beeld.

De beweging in de belangrijkste tak bepaalt de voorkant

dwingen. Belangrijkste karakteristiek van dit exemplaar is de natuurlijke beweging in de takken, dus met de keuze voor een windgestriemde stijl, doe je het karakter het meeste recht.'

Enkele takken zijn overbodig en zullen gesnoeid worden, maar eerst wil Fukudate de fijnere vertakking uitdunnen, zodat hij beter zicht op de onderliggende structuur krijgt.

Om het beeld van een door de wind vervormde boom te creëren kantelt Fukudate de boom vervolgens een flink aantal graden naar rechts en een fractie naar voren.

De boom is naar rechts en iets naar voren gekanteld.

Osamu Fukudate

Privé: 38 jaar geleden geboren en getogen in de prefectuur Iwate.

Bonsai sinds: Fukudate ontwikkelde al langer geleden een passie voor bonsai en werkte parttime om aan zijn bomen, bij voorkeur jeneverbesen, te werken. Pas zes jaar geleden werd dat fulltime, toen hij in de leer kon bij Kunio Kobayashi, die hem beschrijft als 'uitermate serieus'. Ongelukkigerwijs is al het eerdere werk van Fukudate verloren gegaan door de tsunami na de zware zeebeving in de buurt van de stad Sendai in 2011. Tijdens zijn leertijd heeft hij echter weer een aantal nieuwe, veelbelovende bomen weten te verwerven.

De karaktertak komt naar beneden

Na het uitdunnen van de takken is de verborgen karaktertak met de fraaie beweging tevoorschijn gekomen. Nu moet die tak nog naar beneden gebracht worden.

Osamu Fukudate voelt hoe flexibel het hout is op de plek waar de tak gebogen zal moeten worden.

Het te buigen stamdeel wordt eerst strak omwikkeld met beschermende raffia.

Een ijzeren staaf om de stam van een Satsuki te buigen?

Vervolgens wordt het stamdeel dubbel bedraad met 6 mm dik aluminiumdraad.

Een ijzeren staaf zal als een soort spalk dienen.

Maar waar kan die het beste bevestigd worden zonder schade aan te richten?

Fukudate pakt de tak stevig vast om goed te kunnen voelen hoe deze reageert en trekt hem dan rustig naar de ijzeren staaf toe.

Er is handmatig echter weinig beweging in te krijgen en dus neemt hij zijn toevlucht tot een buigklem.

Er kan nog meer weg

Satsuki-azalea's staan erom bekend dat ze weerbarstige takken hebben die zich maar moeilijk laten buigen. Osamu Fukudate deinst er echter niet voor terug om de karaktertak 'tot de uiterste grens' te buigen.

Toch moet dat wel voorzichtig gebeuren,

want de tak bestaat deels uit dood hout. Vandaar de extra voorzorgsmaatregelen, zoals de raffia, de dubbele aluminium bedrading en de ijzeren staaf. En als het gelukt is om de karaktertak ver genoeg naar beneden te buigen, kunnen ook de laatste overbodige takken gesnoeid worden.

De karaktertak is naar tevredenheid omlaag gekomen en accentueert de algehele beweging nog meer. Gezien de zwakke plekken in de tak en het feit dat oude, dikke Satsuki-takken zich nauwelijks laten buigen, is dit het maximaal haalbare, nog net veilige resultaat.

Rechterkant na uitdunnen van de takken.

Rechterkant na het omlaag brengen van de karaktertak.

Waarom bedraden en daarna toch snoeien?

De boom na ruwweg bedraden. Osamu Fukudate wil de laatste overbodige takken snoeien, maar welke zijn dat?

Op ons verzoek heeft Osamu Fukudate een aantal takken die voor het ontwerp niet noodzakelijk zijn laten staan, om een idee te geven hoe moeilijk het is om op voorhand te beslissen welke takken weg kunnen. Om het niet te makkelijk te maken, heeft hij ook de overbodige takken bedraad. Wie ziet op de foto hierboven direct welke gemist kunnen worden?

De eerste tak die weg kan, is een dik en recht exemplaar dat de karaktertak kruist en deels aan het zicht onttrekt.

De tak wordt bij de aanzet gesnoeid.

De karaktertak is nu nog duidelijker gedefinieerd.

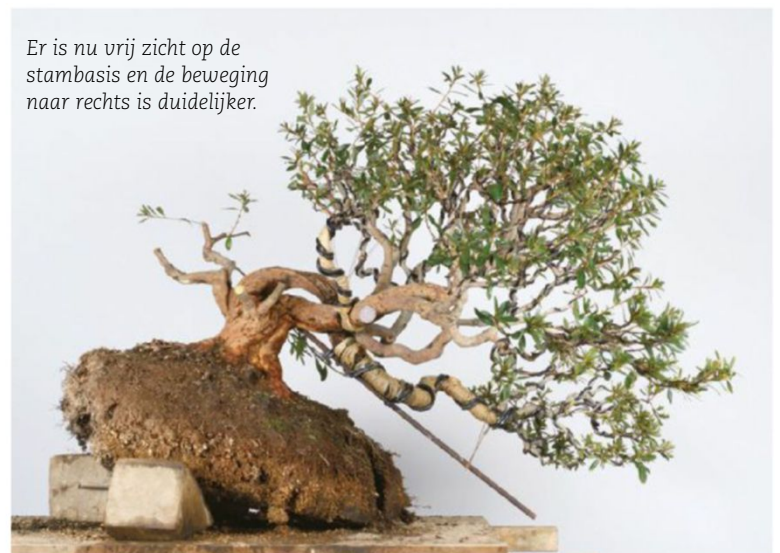
De voorkant na het verwijderen van de dikke kruisende tak. Maar er kan nog meer weg.

Wie ziet direct welke takken gemist kunnen worden?

Ook de bedrade takken aan de linkerkant voegen niets toe aan het ontwerp en kunnen weg, op enkele stompen na.

Er is nu vrij zicht op de stambasis en de beweging naar rechts is duidelijker.

Verrassend: de Satsuki krijgt jin

De takken aan de linkerkant zijn niet volledig weggesnoeid.

Van de resterende stompjes worden jin gemaakt.

De bast is met taksplijters ruwweg verwijderd en krijgt door het polijsten met een slijptolletje een zachtere en meer natuurlijke aanblik.

De jin bij de stambasis vormen accenten die het beeld van een boom die onder zware omstandigheden is opgegroeid versterken.

Jin aan een Satsuki zijn tamelijk ongebruikelijk

Nadat hij de jin heeft gemaakt, gaat Osamu Fukudate onvervaard verder met zijn jacht op overbodige takken.

De meest linkse, naar boven wijzende tak bevat Fukudate niet. Door de tak even af te dekken met een stuk krant, krijgt hij een beter idee van hoe de boom er zonder die tak uitziet.

Fukudate vindt dat de tak tegen de natuurlijke flow ingaat en het ontwerp uit balans brengt.

Nog één tak?

De jin bij de stambasis zijn mooie, karakteristieke accenten in het ontwerp geworden. Een goed moment om de boom op te potten, zouden wij zo zeggen. Maar Osamu Fukudate zegt, met zijn snoeizaag in de aanslag: 'Er is nog zeker één tak die weg moet, want die verstoort de balans.' Het is een van de dikke takken die hij eerder – met raffia omwikkeld en bedraad – omhoog gebracht heeft. 'Ik durf te wedden dat jullie deze niet zagen aankomen, omdat ik de tak al had bedraad en gebogen,' voegt hij er lachend aan toe.

En dat klopt, we hadden het niet zien aankomen, maar dit is wel wat we wilden: we hebben met eigen ogen kunnen zien hoe moeilijk het is om vooraf in te schatten welke takken overbodig zijn en welke niet. We kijken dan ook onbewogen en met droge ogen toe hoe Fukudate onvervaard de dikke tak te lijf gaat.

Aan de linkerkant staan nog meer takken waar Fukudate zijn twijfels over heeft, maar eerst wil hij de boom in de beoogde stand oppotten.

Probleem met de wortels!

Als Osamu Fukudate de wortelkluit ontdoet van zijn oude grond, staat hem een onaangename verrassing te wachten: 'Het hart van de kluit, direct onder de stambasis, is een holle ruimte. Er zit helemaal geen grond daar!' Dat betekent, dat hij de wortels er rond omheen helemaal moet schoonspoelen en het gat opvullen met verse grond. Dat is extra werk, maar absoluut noodzakelijk om de boom gezond te houden.

De Kurama-steen vormt een prachtige, natuurlijke 'schaal' voor de Satsuma-beni.

Plaatsing op een steen accentueert de windgestriemde stijl

Na het schoonspoelen van de wortels laat Fukudate de Kurama-steen zien waar hij de boom op wil plaatsen. De wortelkluit past keurig in de halvemaaanvormige steen en ook het lijnenspel in boom en steen vult elkaar prachtig aan, waardoor de karakertak nog beter tot zijn recht komt. Toch ziet Fukudate nog één onvolkomenheid in het geheel, en in de manier waarop hij dat oplost, is het artistieke oog van de jonge meester te herkennen.

Finishing touches aan de 'pot'

Pas als de stand van de boom naar volle tevredenheid is, kan de boom op de steen vastgezet worden.

De fixeerdraden zijn aangetrokken en een kleine Chaenomeles geeft een kleurrijk accent.

Wat pluggen mos geven de finishing touch aan de 'pot'. Is Fukudate net zo tevreden over de boom?

Balanstakken

Nee, dat is hij niet. De stand en hellingshoek van de boom is goed, maar de bovenkant van het silhouet oogt te vlak.

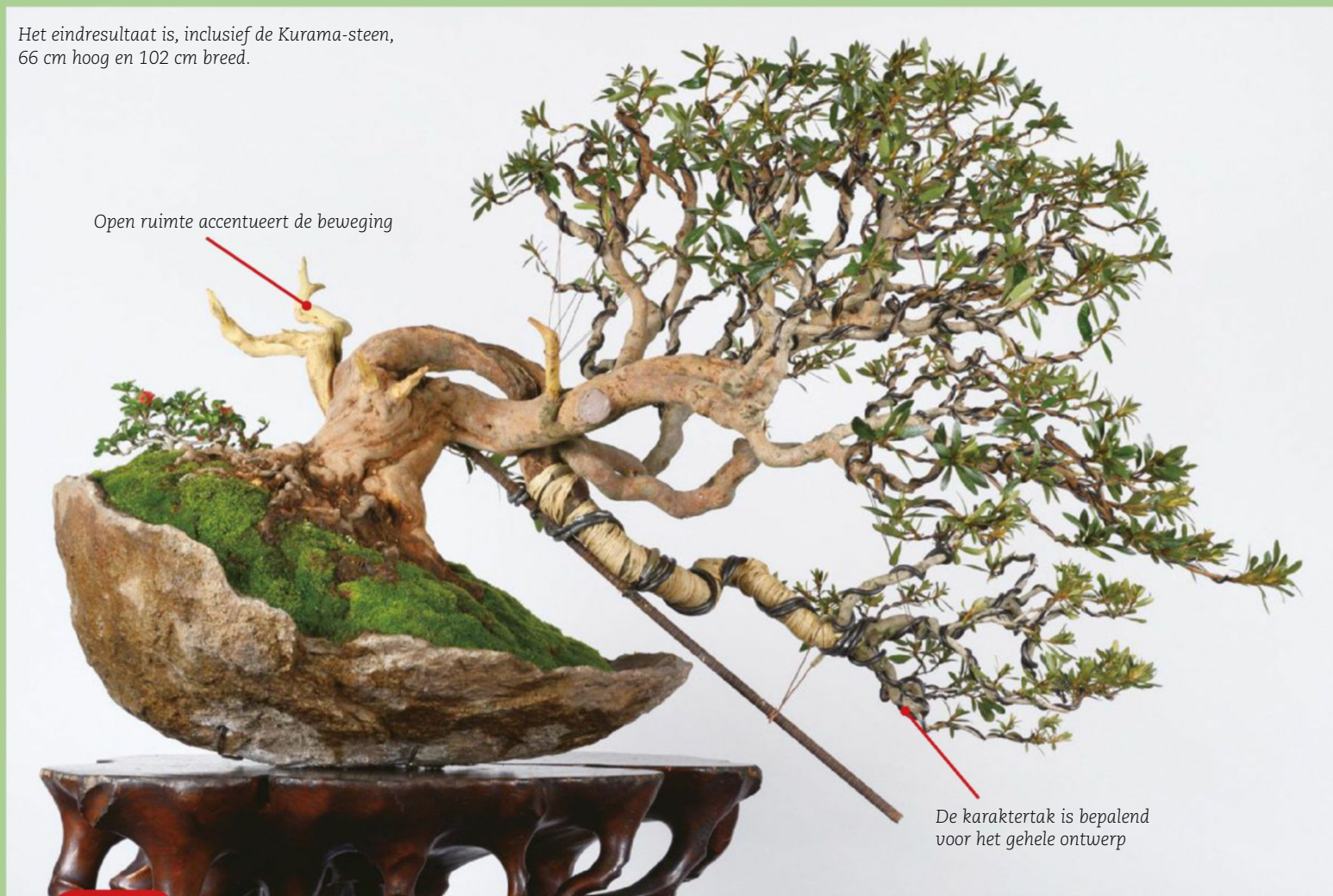

Het laatste klusje is het arrangeren van de toptakken.

Fukudate buigt de takken linksbovenin enigszins naar voren en naar achteren, zodat het silhouet aan de bovenkant wat ronder wordt.

Het eindresultaat is, inclusief de Kurama-steen, 66 cm hoog en 102 cm breed.

Zodra je één punt ziet, worden ook andere punten vanzelf duidelijk

Aan het eind van de intensieve stilerings-sessie vertelt Osamu Fukudate dat 'Oyaka-kata' – de koosnaam van Kobayashi – zijn leerlingen altijd voorhoudt dat 'zodra je één punt ziet, ook andere punten vanzelf duidelijk worden'. Fukudate vervolgt: 'Het belangrijkste "punt" bij deze boom is de hoekige beweging in de karaktertak. Die tak het beste tot zijn recht laten komen, het kenmerkende van die tak accentu-

eren, dát is het vertrekpunt. Heb je dat eenmaal ingezien, dan wordt snel duidelijk welke takken onbruikbaar zijn. En bij een windgestriemde stijl zijn rechte takken en takken die tegen de algehele flow ingaan van nature onbruikbaar. En ten slotte komt het inzicht in de details, zoals de open ruimte aan de linkerkant. Ondanks dat het "niets" lijkt, is het toch een essentieel onderdeel van het ontwerp.'

Rechterkant

Achterkant

Linkerkant

Is een Japanse pot essentieel?

door Tony Tickle, geassisteerd door Banquo

Zeker weten dat ik niet de enige ben die planken vol met prachtige potten heeft staan, gemaakt door de beste pottenbakkers buiten Japan en enkele exemplaren uit Japan zelf. Mijn verzameling is over het algemeen gekocht van pottenbakkers die hun werk op bonsaishows verkopen, hoewel een aantal ook genereus aan mij geschonken is. En, als zo velen, ben ik terechtgekomen in die vicieuze cirkel van een pot kopen in de hoop dat ik er op een dag de perfecte boom bij vindt, om vervolgens een bonsai te moeten creëren die zo'n prachtige pot waard is. En zo groeit en groeit mijn pottenverzameling maar door. Tot het punt dat ik, wederom als zo velen, het idee heb dat ik een 'pottencollectie' heb – zoals ik ook een bonsaicollectie heb – en deze zelfs presenter of exposeer alsof de potten eveneens kunstobjecten zouden zijn.

Welnu, misschien is dat het antwoord: ze zijn het inderdaad waard om op zichzelf gepresenteerd te worden, zoals op diverse shows binnen en buiten Japan gebeurt. Ik denk dat we langzamerhand allemaal wel af zijn van de gedachte dat 'elke pot wel goed is, zolang die maar de goede maat heeft', zoals die jarenlang in de Britse bonsaiwereld opgeld deed. Tegenwoordig accepteren we dat pot en boom bij elkaar dienen te passen om samen een esthetisch totaalbeeld te vormen en looft men ter promotie van dit ideaal bij veel shows een prijs uit voor de beste combinatie van boom en pot.

Deel uitmakend van de Europese bonsai-scene en de laatste tijd zelfs wereldwijd, ben ik getuige geweest van de groei in het bonsaipottenbakkerstalent. In Groot-Brittannië, bakermat van atelieraadewerk, is de groei in kwaliteit en beschikbaarheid fenomenaal. Dus waarom zijn oude Japanse en Chinese potten nog steeds zo gewild, terwijl er in Europa genoeg pottenbakkers rondlopen die potten maken waarvan de kwaliteit niet onderdoet voor de potten die uit Japan komen? Immers, prijswinnende bomen bij grote Britse en Europese shows staan tegenwoordig waarschijnlijk net zo vaak, zo niet vaker in een pot van Duffet, Krebs, Walsall of Benda, om maar een paar klinkende namen te noemen, dan in een antieke of andere vorm van een Japanse pot.

De keuze voor een pot is vele jaren lang gedicteerd door Japanse principes en die zijn altijd een solide maatstaf geweest. Dat staat buiten kijf. Maar naar mijn mening kleven er aan de keuze voor een Japanse pot bij jouw speciale boom drie flinke minpunten. Ten eerste kunnen de meeste mensen zich zo'n pot niet veroorloven, zeker niet als het om een antiek exemplaar gaat. Ten tweede is de zoektocht naar een Japanse pot een behoorlijk riskante onderneming. In Europa en de VS zitten weliswaar een paar importeurs, maar de importprocedure brengt vaak flinke extra kosten met zich mee.

En ten derde vind ik het nog steeds vreemd dat een Japanse pot nog steeds hoger gewaardeerd wordt dan een in Europa gemaakt exemplaar, zelfs als het om een voor Europa inheemse boomsoort gaat. Als we in de bonsaiwereld een eigen nationale of regionale identiteit willen ontwikkelen, dan is het toch niet meer dan logisch dat we onze eigen pottenbakkers vragen om bijpassende potten te maken? Ja, het zou fijn zijn om een Japanse pot te hebben, maar is het essentieel? Door de snelle opkomst van Europese pottenbakkers zijn Japanse potten toch niet meer het enige toppunt van bonsaikeramiek? We hoeven maar drie jaar terug te gaan in onze herinnering, toen onze eigen Andrew 'Stone Monkey' Pearson een hoofdprijs won bij de prestigieuze Gafu-ten in Japan. Onze pottenbakkers draaien duidelijk mee in de top.

Zelf kies ik altijd voor een pot die speciaal voor de boom gemaakt is. De inbreng en ervaring van een bonsaipottenbakker bij het creatieve proces en de potkeuze waardeer ik ten zeerste en levert vrijwel altijd een beter eindresultaat op.

Ook heb ik geëxperimenteerd met het plaatsen van bonsai op natuursteen. Ik ben een groot voorstander van natuurlijke vormen, hoewel het behoorlijk moeilijk is om een steen te vinden van een formaat en vorm die goed bij de boom past en echt iets toevoegt aan het geheel. Bovendien wordt dat geheel vaak behoorlijk zwaar.

Een grote, recente stap voorwaarts is de opkomst van handgemaakte potten die op het oog van steen lijken en handgemaakte schalen of slabs die er uitzien als een steen, maar een bijzondere of abstracte vorm hebben. Ik vind dat een goede ontwikkeling en heb al een aantal zeer spannende en dramatische combinaties gezien. Zoals te verwachten, zie je dat soort presentaties steeds vaker op tentoonstellingen over de hele wereld.

Belangrijkste is natuurlijk dat de uiteindelijke creatie harmonieus is en het totaalbeeld er goed uitziet. En als de kunstenaar vindt dat daar een Japanse pot bij hoort; het zij zo. Echter, heb je bij de jurering van je bonsai tijdens een show een of meer juryleden die de voorkeur geven aan Japanse keramiek, dan denk ik dat we een probleem hebben. Ik vind dat we er rekening mee moeten houden dat niet iedereen zich kostbare, geïmporteerde, antieke potten kan veroorloven. Sterker nog, ik vind dat we ons moeten afvragen of we ons laten leiden door de esthetiek van de combinatie van boom en pot of dat we slechts vasthouden aan een achterhaald idee over 'hoe bonsai er uit moeten zien'. Stone Monkey heeft laten zien dat Britse en Europese pottenbakkers de lat op het hoogste punt hebben gelegd. Waarom zouden we nog verder kijken?

Absolute showstopper

De bonsaipassie van Nik Rozman

Tekst: Bonsai Focus Studio – Beeld: Nik Rozman

Sloveen Nik Rozman won grote prijzen met zijn bonsai. Een van zijn grootste successen tot nu toe is de 'Best of Show'-prijs in Saulieu afgelopen jaar, voor een mugo-den. Einddoel is ooit de absolute showstopper te creëren.

Opleiding?

Ik heb een diploma in landschapsarchitectuur, maar momenteel run ik mijn eigen bonsaistudio, NikArt Bonsai Studio. Daar geef ik workshops en cursussen voor beginners. En verder ben ik vaak onderweg om her en der workshops of demonstraties te geven.

Begin?

Grappig genoeg weet ik niet meer zo goed hoe het allemaal begonnen is. Ik weet nog wel dat ik, toen ik een jaar of tien was, opeens een bonsai wilde hebben. Mijn ouders hebben mij toen een Serissa cadeau gedaan, gewoon uit een tuincentrum. En van het een kwam het ander en nu heb ik een tuin vol bonsai.

Leraar?

Ik heb nooit een vaste bonsaileraar gehad. Een paar jaar nadat ik bonsai echt 'ontdekt' had, ben ik lid geworden van de

Sloveense bonsaivereniging – waarvan ik nu voorzitter ben – en daar heb ik allerlei workshops gevolgd, van Adriano Bonini, Vaclav Novak, Enrico Savini, Hans van Meer, Andrea Melloni en noem maar op. Ook heb ik zo veel mogelijk informatie van internet geplukt en ik heb door heel Europa talloze tentoonstellingen afgelopen, waar ik van alles leerde door de demo's en de tentoongestelde bomen. Het belangrijkste wat ik heb geleerd is wel dat je altijd je technische vaardigheden moet blijven verbeteren. Wees niet bang nieuwe dingen te proberen, zelfs niet als ze regelmatig mislukken. Van experimenteren leer je heel veel, evenals van het bestuderen van andere benaderingen en de werkwijze van zo veel mogelijk verschillende bonsaikunstenaars.

Japan?

Al sinds ik ben begonnen met bonsai wil ik naar Japan. Dat is nog niet gelukt, maar het staat hoog op mijn bucketlist. Voor een jarenlange leertijd in Japan is het voor mij een beetje te laat, denk ik, want dan zou ik te veel van mijn leven hier achter moeten laten. Maar om een paar maanden te gaan is nog altijd een optie. Ik geloof wel dat er een heel nieuwe wereld van kennis zou opengaan als ik bij een Japanse meester in de leer was, maar ik denk niet dat dat absolute noodzaak is. Er zijn een heleboel wereldberoemde bonsaikunstenaars die nooit in Japan in de leer zijn geweest.

Bonsaifilosofie?

Beoefen de bonsaikunst altijd voor je plezier en ontspanning en nooit uit noodzaak. Bonsai hebben tijd nodig, dus probeer de dingen niet te overhaasten. En sta altijd open voor nieuwe dingen.

Hobby's of andere interesses?

Ik vind het heerlijk om in de natuur rond te wandelen. Hoewel, nu ik er aan denk, doe ik dat eigenlijk zelden zonder het benodigde gereedschap om bomen uit te graven mee te sjouwen. Reizen doe ik ook erg graag, maar dat is eveneens voornamelijk vanwege de bonsai. Dus bonsai is voor mij eigenlijk de perfecte hobby.

Favoriete soorten?

Inheems soorten, die heb ik het liefst. Helaas is Slovenië niet erg groot, maar de natuur is behoorlijk divers, dus er zijn best veel verschillende soorten te vinden, zoals den, spar, weichselkers (*Prunus mahaleb*), lariks, beuk, haagbeuk, meidoorn en zo kan ik nog wel even doorgaan. En

Nik Rozman

Privé: Woont in Kranj, Slovenië.
Opleiding: Landschapsarchitectuur
Beroep: Bonsaiprofessional
Bonsai sinds: 2001
Favoriet: Moeilijke keuze, maar als hij móet kiezen, dan de den.

Wees niet bang nieuwe dingen te proberen, zelfs niet als ze regelmatig mislukken

olijfbomen vind ik ook schitterend, maar daar is het klimaat hier helaas te koud voor.

Favoriete bonsai?

Ik zou niet een van mijn bomen als favoriete bonsai aan kunnen wijzen.

Misschien kan ik een top vijf maken, maar minder gaat niet. Ik kan nooit zeggen wat mijn favoriet is, omdat elke boom weer anders is en iets speciaals heeft.

Grootste 'fout'?

Ik denk dezelfde die de meeste beginners maken, namelijk dingen overhaasten, te snel willen. Het is vaak moeilijk in die beginjaren, als je nog maar een handvol bomen hebt en er uiteraard veel aan wilt werken. Dan ga je er te veel aan doen en gaan ze dood. Ik heb daardoor nogal wat bomen verloren.

Grootste succes?

Dat is nog niet zo lang geleden, bij de Bonsai-San in Saulieu, Frankrijk. Daar kreeg ik de 'Best of Show'-prijs voor een mugo-den van mij. En dat ik uitgenodigd ben voor belangrijke bonsai-evenementen in China en Brazilië; dat staat bij mij ook hoog op de lijst.

Je droom wordt werkelijkheid...

... Als ik een boom die ik zelf heb uitgegraven helemaal eigenhandig kan ontwikkelen tot een bonsai die op een belang-

rijke tentoonstelling de show steelt, de absolute showstopper. Het heeft altijd een speciale charme als je weet dat je al het werk zelf gedaan hebt. Dat geeft een enorme voldoening; ik denk meer dan als je een dure boom koopt en tentoonstelt, met een zelf getypt kaartje ernaast met jouw naam als de kunstenaar.

Japanse of westerse stijl?

Met de Japanse stijl heb ik iets meer. Vooral de verfijning spreekt me aan. Soms dwaalt de westerse stijl naar mijn smaak iets te ver af van de oorspronkelijke 'bonsairegels', bijvoorbeeld door het gebruik van extravagante en ongebruikelijke potten. Aan de andere kant vind ik het wel leuk dat de westerse stijl wat losser is en meer open staat voor invloeden van buitenaf. Ik denk dat ik voor mezelf wel een goede balans heb gevonden – ergens ertussenin – die het best bij me past.

Bonsai in de toekomst?

We kunnen allemaal zien hoe snel de bonsaikunst zich ontwikkelt in Europa, en meest recent in de VS. Ik denk dat het slechts een kwestie van tijd is dat we de achterstand tot de Japanners hebben ingehaald. In Japan is de bonsaikunst op zijn top en er is weinig ruimte voor verdere verbetering. En ik ben echt blij dat deze grootse kunstvorm zich zo prachtig over de hele wereld heeft verspreid.

Speciaal doel met bonsai?

Het is niet echt zo dat ik iets wil uitdragen of bepaalde emoties wil oproepen met mijn bonsai. Ik wil gewoon graag dat mensen stoppen als ze langs een boom van mij lopen en hem van naderbij bekijken. Dan weet ik dat ik mijn doel bereikt heb. Ik probeer altijd elke boom iets speciaals mee te geven, iets wat net even anders is dan die andere bonsai in dezelfde stijl.

Fabuleus voetenwerk

Nieuwe wortels enten om de nebari van een esdoorn of andere loofbomen te verbeteren

Tekst & Beeld: Harry Harrington

Een lelijke nebari of wortelvoet baart menige bonsailiefhebber grote zorgen. Maar hoe verhelp je zo'n probleem? Nieuwe wortels enten kan uitkomst bieden. Harry Harrington laat wat voorbeelden zien.

Basisprincipe van enten is dat je een jonge, flexibele en bewortelde loot of zaailing van een boom (of een soortgenoot) tot op de cambiumlaag ontbast en op een eveneens deels ontbast plek aan de stam bevestigt of door een voorgeboord gat in de stam leidt. Als het goed is, zullen de geënte delen groeien en dikker worden, en uiteindelijk volledig in elkaar opgaan, doordat de cambiumlagen met elkaar vergroeien. De geënte loot of zaailing kan de boom op die manier nieuwe takken en loof geven, maar ook nieuwe wortels, bijvoorbeeld om de nebari of wortelvoet te verbeteren.

Voor het enten van nieuwe wortels worden voornamelijk twee technieken gebruikt: de een met zogeheten contactenten, de ander met draadenten, een variant van boorenten. Bij een contactent wordt een ontbast deel van de zaailing tegen een sleuf in de stambasis bevestigd en bij een draadent wordt de zaailing door een voorgeboord gat in de stam gevoerd. Beide technieken hebben vrijwel even veel kans van slagen en je kunt ze beide toepassen op een en dezelfde boom.

Deze veldesdoorn heeft wel een dozijn contact- en draadenten gekregen.

Zaailingen prepareren voor contactenten

Met het prepareren van de zaailingen die je voor contactenten wilt gebruiken, dien je reeds enkele maanden van tevoren te beginnen. Belangrijkste is, dat ze goed bij of door de (onder)stam passen en dus niet te lang, kort, dik of dun zijn. Geschikte

enten kun je verkrijgen door opkweken uit zaad of stekken, of door marcotteren.

Risico's

Er zijn altijd risico's verbonden aan enten. Zo staan de randen van de sleuf in de stambasis bloot aan het gevaar voor uitdrogen of afsterven en soms slaat de geënte zaailing niet of te langzaam aan,

Een veldesdoorn in zogeheten 'wortel over steen'-stijl. Links en rechts kan de boom wel wat nieuwe wortels gebruiken.

Links een contactent en rechts een draadent.

bijvoorbeeld doordat de jonge wortels tijdens het groeiseizoen te lang aan de buitenlucht en de zon zijn blootgesteld. Daarom is voor veel loofboomsoorten de vroege lente doorgaans de beste tijd voor contactenten, maar voor bomen die bekend staan om trage callusvorming of een verhoogde kans hebben op afsterven door snoeiwondenden kan ik uit eigen ervaring de zomerperiode van harte aanbevelen. Om de risico's voor de zaailingen tot een minimum te beperken, zorg ik ervoor dat de wortels al tijdens de voorgaande lente volgens de regels bijgewerkt zijn en de zaailingen elk in een eigen zaaipotje komen te staan, waar ze in de zomer makkelijk en zonder schade uitgehaald kunnen worden om geënt te worden.

Zaailingen voor draadenten

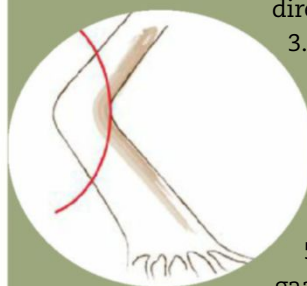
Eerste vereiste voor een zaailing ten behoeve van een draadent is, dat deze lang en recht genoeg is om zonder al te veel moeite door een op maat vorgeboord gat in de stambasis geleid te kunnen worden. Verder is het prepareren en de timing net als bij contactenten.

'Top' van de zaailing snoeien

Als de 'top' van de zaailing in korte tijd zichtbaar dikker wordt dan het onderste deel, kun je ervan uitgaan dat de ent goed is aangeslagen. Het gaat uiteindelijk om de wortel(s), dus die moet je behouden. Het bebladerde deel boven de entplek kun je snoeien, bijna net zoals je een laag aan

de stambasis staande tak zou verwijderen.

Bij veel loofbomen blijft de zaailing soms tot wel twee jaar na het snoeien knoppen en uitlopers produceren. Die moet je verwijderen zodra je ze ziet.

Zorg voor een lichte knik in de zaailing.

De ideale zaailing voor een contactent

1. De ideale zaailing is gebogen, zodat de 'elleboog' makkelijker in de sleuf in de stambasis past.
2. Het bewortelde deel onder de elleboog is lang genoeg om het direct in de grond rond de stambasis te planten.
3. Het bebladerde deel boven de elleboog heeft voldoende ruimte om goed te kunnen groeien. Zorg dat het vrijuit kan groeien, bij voorkeur weg van stam en takken van de hoofdboom.
4. Zorg, indien mogelijk, voor een mooie spreiding in de wortels van de zaailing, zoals in de tekening.
5. Snoei de wortels van de zaailing in de lente voordat je wilt gaan enten, zodat ze redelijk compact zijn en later in het jaar makkelijk in de grond rond de stambasis van de hoofdboom geplant kunnen worden. Wortelsnoei aan de zaailing in de zomer is niet raadzaam.

Voorbeeld 1: Japanse esdoorn (*Acer palmatum*)

Augustus 2007: In de stambasis van de esdoorn heb ik een sleuf gemaakt, waar de zaailing voor de contactent precies in past. Het is belangrijk dat de zaailing van exact dezelfde soort en variëteit is. Theoretisch kun je natuurlijk zaailingen van elke esdoornvariëteit gebruiken voor

het enten van nieuwe wortels, maar als je geen verschil in kleur en textuur van de bast wilt, kun je beter het zekere voor het onzekere nemen. Gelukkig had ik een geschikte zaailing, een gemarcotteerde tak afkomstig van dezelfde moederboom als waar de hoofdboom die nieuwe wortels

moet krijgen vijf jaar geleden uit voortgekomen is.

Met een scherp mes heb ik op de gewenste plek de bast tot en met de cambiumlaag ingesneden. Vervolgens heb ik de sleuf met een gutsje nog wat uitgehold, zodat de zaailing er precies in past.

Augustus 2007: in de sleuf moet de zaailing komen.

De ent is geplaatst en de wortels ingegraven, en nu maar afwachten of hij aanslaat.

Op de plek waar de wortels van de zaailing de grond in moeten, heb ik een kuiltje gemaakt, heel voorzichtig om de wortels van de hoofdboom zo min mogelijk te verstoren. De zaailing bleek goed in de sleuf te passen en is met een mes-sing houtschroef en een zelf gefabriceerd krammetje van aluminiumdraad vastgezet, zodat hij niet om wat voor reden dan ook kan verschuiven tijdens het entproces. Tot slot heb ik de gehele entplek afgedekt met wondpasta, waarna ik de zaailing met rust liet om vrijuit te groeien en te versmelten met de stambasis.

November 2010: na 3 jaar bleek de wond voldoende geheeld om het bovenste deel van de ent te verwijderen. Het onderste deel van de zaailing was uitgegroeid tot een goed functionerende wortel aan de stambasis.

Maart 2018: de stambasis met wortelkluit 8 jaar later, tijdens het verpotten.

De nebari in een nieuwe, ondiepe pot van Victor Harris. In totaal zijn er 4 contactenten aangebracht, alle in het jaar 2007.

Onder: De Japanse esdoorn (*Acer palmatum*) van voorbeeld 1 in volle glorie, 55 cm hoog. Stamdiameter boven de basis 6 cm en breedte nebari 25 cm.

Voorbeeld 2: Veldesdoorn (*Acer campestre*)

Deze veldesdoorn begon zijn leven als een potlooddunne zaailing in 2000. Hij is in de volle grond gezet en mocht daarin 5 jaar lang vrijuit groeien om zijn stam flink dikker te laten worden.

Lente 2005, na het snoeien van de wortels voor het verpotten. Om te herstellen is hij vervolgens in een trainingspot opgepot, met het oog op verder werk aan de wortels in de volgende lente.

Lente 2006: de veldesdoorn is goed hersteld en heeft, zoals het de soort betaamt, veel nieuwe wortels gekregen. Dit is de achterkant tijdens het verpotten. Daardoor zie je wel enkele oppervlaktewortels, maar die staan te laag aan de basis om zichtbaar te zijn als de boom is opgepot. Vandaar dat er nieuwe wortels geënt moeten worden op dezelfde hoogte als de andere oppervlaktewortels.

In 2007 zijn aan de achterkant 4 contactanten geplaatst, om een mooi regelmatige spreiding van oppervlaktewortels te creëren. De derde zaailing van rechts is nog niet afgedekt met wondpasta. De schroef waarmee hij aan de stam is bevestigd om hem op zijn plaats te houden is nog zichtbaar.

Lente 2010: het is 3 jaar later en de entwonden zijn mooi hersteld. Vroeg in 2009 zijn de zaailingen hard teruggesnoeid om de sapstroom naar het loof in het bovendee van de zaailingen af te sluiten en die tussen de nieuwe wortels en de hoofdboom verder te stimuleren.

2009: alle sporen van de oorspronkelijke zaailingen worden zo goed mogelijk uitgewist en de wonden afgedekt met wondpasta. De meest rechtse ent is niet aangeslagen, omdat hij niet goed vastgezet bleek te zijn.

Januari 2014: de nieuwe wortels aan de achterkant ontwikkelen zich nog steeds goed, maar het zal nog wel een aantal jaren duren voordat de littekens volledig verdwenen zijn.

2016: deze veldesdoorn (*Acer campestre*) is vanaf 2001 uit een zaailing opgekweekt en is na 15 jaar 35 cm hoog, met een stamdiameter (boven de nebari) van 7,5 cm. Pot: Victor Harris (Erin Pottery).

El Tim: de ontknoping

Tekst & Beeld: Farrand Bloch

Als een goed geoliede machine schept El Tim – Spaans voor 'Het Team' en bestaande uit Leo, Alberto en Luis – orde in het door Michael Tran (Minoru Bonsai) beschikbaar gestelde materiaal. Op het eerste gezicht lijkt het wel een octopus die met zichzelf in de knoop zit...

El Tim

Alberto is min of meer de woordvoerder van het team en vertelt: 'Het begon allemaal toen we als vriendengroep echt mooie bonsai wilden maken, maar nog niet zo goed wisten hoe we dat moesten doen. We komen alledrie uit Galicië, in het uiterste noordwesten van Spanje, en om daar bekende bonsaimeesters uit te nodigen, was letterlijk en figuurlijk onbereikbaar. Afijn, de een wist wat van dood hout en de ander had wel wat gevoel voor stileren, en dus besloten we de handen ineen te slaan en als bonsaiteam verder te gaan.'

Drie teamleden van het eerste uur zijn Leo Blanco Freire, Luis Vila González en Alberto Baleato Pumar, en ieder heeft zo zijn specialisme. Leo is de stilist, Luis is ongeëvenaard met draad en voor de mooiste jin en shari moet je bij Alberto zijn.

'Maar we werken echt samen aan een boom en alles loopt altijd soepel in elkaar over. We hebben een hoop plezier, maar we streven bloedserius naar het beste resultaat. Het maakt ons niet uit wie de eigenaar van de boom is; we doen alles altijd zo goed mogelijk,' legt Alberto uit.

'El Tim is begonnen als een soort grap. Het betekent "Het Team" en dat is wat we doen, we werken als een team.'

De Pinus sylvestris

De eerste indruk is een boom met wel erg lange takken die allemaal vanuit de top naar beneden hangen. Probleem is ook dat er alleen maar loof aan de uiteinden van die lange takken zit. De stambasis is erg dik, met enkele ruwe, wanordelijke stompjes. Littertekens van ingesneden draad verraden dat er al eerder aan deze verwaarloosde boom is gewerkt. Maar El Tim ziet goede mogelijkheden en zal de den met ware teamspirit nieuw leven inblazen.

Teamwerk aan een Pinus sylvestris

De situatie vlak voordat El Tim aan de slag gaat.

Voorbereidend werk

Eerst wordt de den eensgezind aan een nader onderzoek onderworpen, waarna Alberto en Luis het naaldwerk opschonen en de takken verwijderen die zonder enige twijfel onbruikbaar zijn.

Het plukken van de oude naalden.

Alberto (links) en Luis doen het voorbereidende werk: oude naalden plukken en overbodige en dode takken snoeien.

Door strak teamwerk zit de vaart er lekker in: binnen de kortste keren zijn alle grote takken strak omwikkeld met raffia. Extra assistentie voor deze speciale gelegenheid komt van Alberto's vader Manolo Baleato (tweede van rechts).

Alberto bewerkt een dode tak tot jin.

Ook het bedraden gaat bijzonder snel.

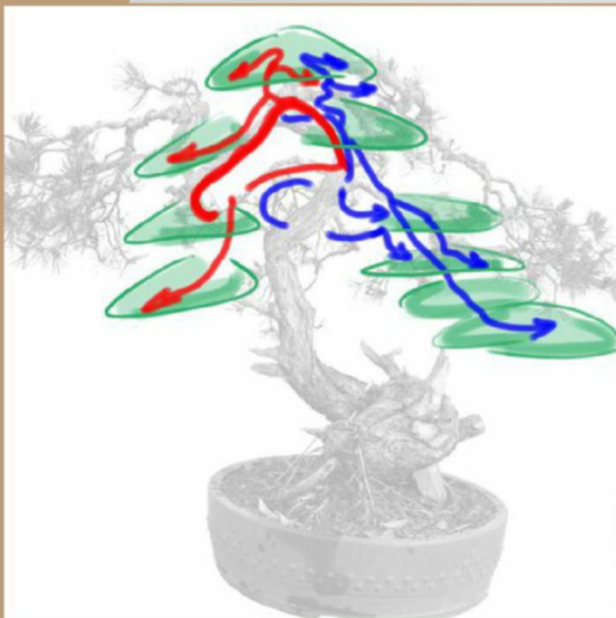
Plan de campagne

Hoewel de basis nogal lomp is, wil El Tim een elegant ontwerp realiseren. Dat kan door de oude takstompen kleiner te maken en op de stam shari te maken, die de basis visueel met de jin zal verbinden.

Zijtakken op slechts twee plekken

Van deze tak is een jin gemaakt

A

De den na het aanbrengen van raffia en bedraden van de belangrijkste takken.

Het plan is om de tak aan de linkerkant (rood) omhoog te buigen en daarmee een top te creëren. De tak rechts (blauw) wordt omgevormd tot een meer neerwaarts gerichte, eerste tak.

Nu spreidt de boom zijn takken bovenin nog als een octopus alle kanten op. Er zijn duidelijk twee groepen takken, A en B.

A

B

Met hamer en beitel maakt Alberto de iets te dominante jin aan de basis kleiner. Later zal de stam nog shari krijgen die de basis visueel met de jin in de top verbindt.

Bovenaanzicht.

Vochtige raffia

Raffia is essentieel voor dit werk. Om de lange takken ver te kunnen buigen en goed te kunnen arrangeren moet het echt strak rond de takken gewikkeld worden. Zo kunnen compacte loof-tages gecreëerd worden. In het begin ziet dat er misschien een beetje raar uit, maar in een paar jaar tijd wordt het loof voller en zal het de kronkelende takken aan het zicht onttrekken.

Alle kleinere zijtakken worden bedraad.

Vooraf naalden plukken maakt het bedraden van de twijgen makkelijker.

Gedetailleerd bedraden kost toch nog een paar uur.

Het grote moment van het buigen en arrangeren van de takken. In de stam wordt een schroef aangebracht die als ankerpunt voor een spandraad moet fungeren.

De eerste tak wordt naar beneden gebracht.

Een van de lange takken wordt zo ver mogelijk naar beneden getrokken om als hoofd- of karaktertak te dienen.

Ook een jin kan een goed ankerpunt voor spandraden zijn.

Takken plaatsen

'De takken van een *Pinus sylvestris* laten zich in bijna alle mogelijke bochten wringen, maar in de lente moet je wel oppassen, omdat de sapstroom dan op zijn sterkst is en het gevaar voor breuk of andere schade op de loer ligt. Het beste kun je het intensieve buigwerk tijdens de winterrust doen. Raffia helpt om de schade binnen de perken te houden. Je kunt een dennentak extreem buigen, maar weet wel wanneer je moet stoppen. Wij werken heel vaak met dennen en kennen daardoor de grenzen.'

Niet de tak zelf, maar de bedrading wordt gebogen, met een tangetje dat een bek heeft die de draad niet beschadigt.

De duim geeft steun aan het buigpunt, terwijl de tang het draad buigt.

De gebogen hoofdtak van de zijkant gezien.

Je kunt een dennentak extreem buigen, maar weet wel wanneer je moet stoppen

Dit deel zal naar rechts gebogen worden

De hoofdtak staat in de gewenste stand

De jin is iets kleiner gemaakt

Takken dreigen in elkaar verward te raken.

Alberto brengt nog enkele schroeven aan, als ankerpunten voor spandrads die diverse takken in de gewenste stand moeten houden.

Spandrads

'Met zo veel buigwerk zijn spandrads om alle takken op hun plaats te brengen en te houden essentieel. Ook bedraden is belangrijk, daarmee kun je de kleinere, meer flexibele takken beweging meegeven, maar het plaatsen van de taken moet toch echt met spandrads gebeuren.'

Om een compacte top te maken, krijgen sommige takken een krul om ze visueel in te korten. Ook hier zijn spandrads weer onmisbaar.

Hoewel de grove den bijzonder flexibel is en de takken stevig met raffia omwikkeld zijn, wordt er bij het buigen toch voorzichtig te werk gegaan. De mannen van El Tim kennen de grenzen van de soort.

Door de spandraad langzaam strakker aan te trekken en te draaien, komt de tak langzaam maar zeker in de gewenste stand.

Takje voor takje wordt het plan van El Tim werkelijkheid. Leo zet een tak in exact de juiste positie, terwijl Luis en Alberto de boom in bedwang houden.

De takken worden over en door elkaar heen gebogen, alles precies volgens plan.

El Tim lijkt te functioneren als één enkel organisme

Oog voor detail is essentieel, dus elk toefje naalden aan de uiteinden van de takken wordt naar boven gericht.

Nu de toptak nog op zijn plaats brengen.

Tijdens het buigen moet de raffia wel vochtig gehouden worden.

Achterkant na stilering.

Het ontwerp nadert zijn ontknoping

Het verschil tussen voor en na de stilering is verbluffend.

Leo, Alberto en Luis zijn na enige uren hard doorwerken zeer tevreden met het resultaat.

Eindresultaat met gefotoshopte pot. De boom is iets naar rechts gekanteld, zodat de beweging in de stam meer omhoog gericht is.

Photos: Bonsai Focus Studio

Tilia

Pascal Houdusse
Pot: Klika & Kuratova

Pinus parviflora

Tomas Bustamente
Pot: Gyouzan

Pinus sylvestris

Alexandre Wemaere
Pot: China

Pinus uncinata

Juan Linares

Pot: Carles Vives

Forsythia intermedia

Bernd Lang

Pot: Klika & Kuratkova

Photos: Bonsai Focus Studio

Quercus ilex
Salvatore Liporace
Pot: Bryan Albright

Photos: Bonsai Focus Studio

Olea sylvestris
Jorge Campos
Pot: China

Pseudo cydonia
German Gomez Soler
Pot: Antique Tokoname

Photos: Bonsai Focus Studio

Picea jezoensis

Danny Use

Pot: Tokoname

Juniperus chinensis

Russ Farley

Pot: Walsall Ceramics

Malus sieboldii

Opkweken vanaf het prille begin, dit keer een sierappel

Tekst : Kinbon Japan – Illustraties: Kiyosuke Gun

Onze serie 'Wie zaait, zal oogsten' is een rijk geïllustreerde gids die laat zien hoe je zelf, vanaf het prille begin bonsai van minder gebruikelijke of heel bijzondere soorten kunt opkweken uit zaad, stekken of gemarcotteerde bomen.

De *Malus sieboldii* of *M. toringoides* is een sierappel-variëteit uit de rozenfamilie, zoals zo veel appelvariëteiten inheems voor Japan. In de bonsaiwereld worden sierappels met gele vruchten over het algemeen Zumi genoemd en die met rode vruchten Miyama Kaido, maar daar is niet iedereen altijd even consequent in. In ieder geval zijn beide in de loop der eeuwen altijd hogelijk gewaardeerd, juist vanwege hun felgekleurde vruchten. Zumi zijn op hun best vanaf december, na de bladval, en indien je ze met de juiste zorg omringt kunnen de appeltjes wel tot februari goed blijven, als Japans grootste jaarlijkse bonsai-evenement de Kokufu-ten plaatsvindt. Maar dan moet de boom in de vroege lente natuurlijk wel gebloeid hebben, met lieflijk witte bloesems die verschijnen in de oksels van de bladstelen aan jonge uitlopers, die op hun beurt aan de uiteinden van de kortere zijtakken zijn ontsproten.

Jaar 1 t/m 4

Bloemvorming

Bloemblaadjes in de knop zijn roze

Bloem is 1-1,5 cm breed

Bij ontluiken worden de bloemblaadjes wit

4 tot 8 bloemen aan de uiteinden van kortere zijtakken

5 ronde blaadjes per bloem

Vruchtvorming

September-Oktober

Gele appels

6-10 mm doorsnee

Bladknoppen voor volgend jaar

Bladvorm

Rechts: bladeren aan de hoofdtakken

Onder en uiterst rechts: bladeren aan snel groeiende offertakken hebben een andere vorm

0 0

3 lobben

Bladsteel 1-3 cm.

Langwerpig of eivormig ovaal

Bladlengte 3-8 cm.

Bladbreedte 2-4 cm.

Stekken 1

Juni-Juli:
Uitlopers terugsnoeien tot vier knoppen

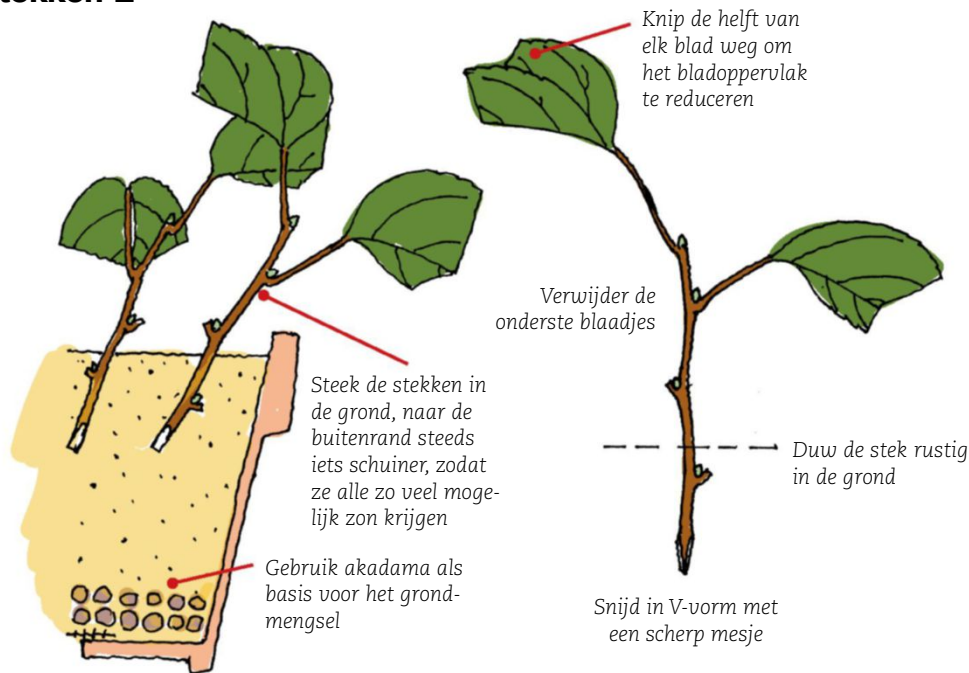
Litteken van vrucht

Maak een labeltje met de naam van de variëteit

黄実

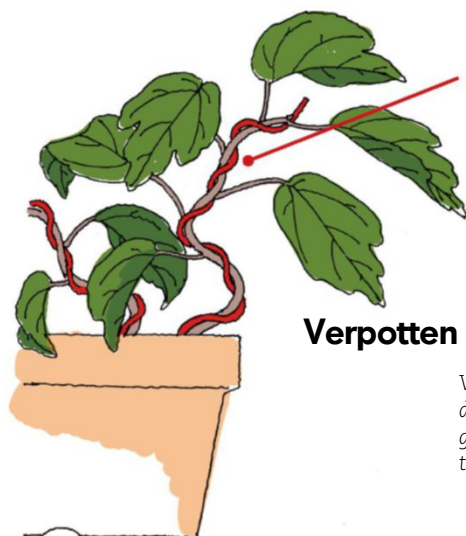

Stekken 2

Stam bedraden

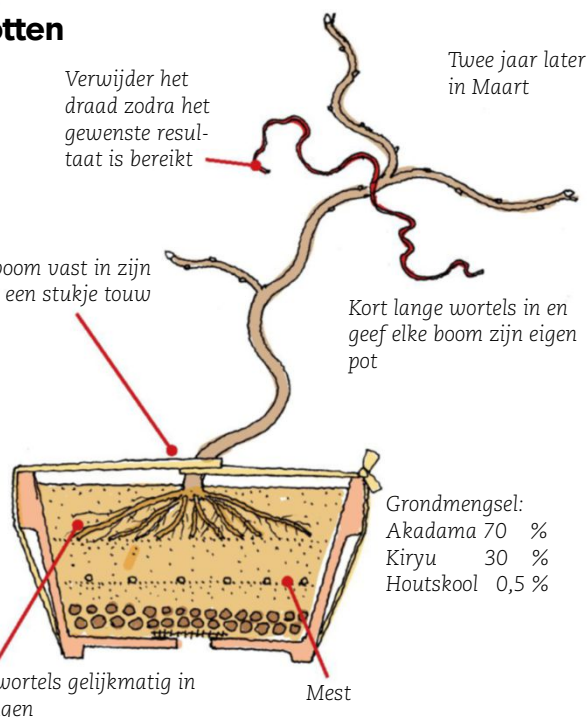
Een jaar later, in juni-juli

Verpotten

Verwijder het draad zodra het gewenste resultaat is bereikt

Zet de boom vast in zijn pot met een stukje touw

Malus – VERZORGING

Vermeerderen:

Middels stekken, marcotten of zaad.

Plaats:

Bescherm tegen strenge vorstperiodes. In de zomer houdt Malus van de volle zon, maar bescherm hem wel tegen de hitte.

Snoei:

Belangrijkste voor de bloemen- en vruchtvorming is het creëren van een overvloed aan korte twijgen. Op krachtige, snel doorschietende groei verschijnen geen bloemen of vruchten; alleen aan de korte takken die correct zijn teruggesnoeid. Om de groei in te tomen en bloemvorming te bevorderen, kun je het beste alle frisse nieuwe groei terugnijpen tot 4 blaadjes. Na het stoppen van de eerste groeigolf, komt een tweede groei op gang in de bladoksels, die doorgaans niet snel uitgroeit.

Streef je naar de verdikking van takken bij een jonge, in ontwikkeling zijnde Malus, laat hem dan flink uitgroeien en snoei hem daarna pas terug, goed kort. Zorg in een vroeg stadium van de ontwikkeling, voordat je gaat terugsnoeien, voor een duidelijke beweging in het eerste deel van de takken. Snoei de tweede groeigolf terug. Doe je dit regelmatig en een aantal jaren achtereen, dan krijgt de boom steeds meer twijgen waaraan bloemknoppen kunnen ontspruiten. Uiteraard wordt de kans op mooi fruit daardoor ook veel groter.

Water:

Malus houdt van water, dus let op dat hij nooit uitdroogt, en zeker niet als hij bloeit of vrucht draagt.

Verpotten:

Malus is een krachtig groeiende soort die in korte tijd een heleboel wortels kan vormen. Verpot hem daarom om het jaar, naar keuze in lente of herfst.

Snoei de topsectie

Tijdens
winterrust

Inkorten

Wordt snel
dikker,
maar ook
recht

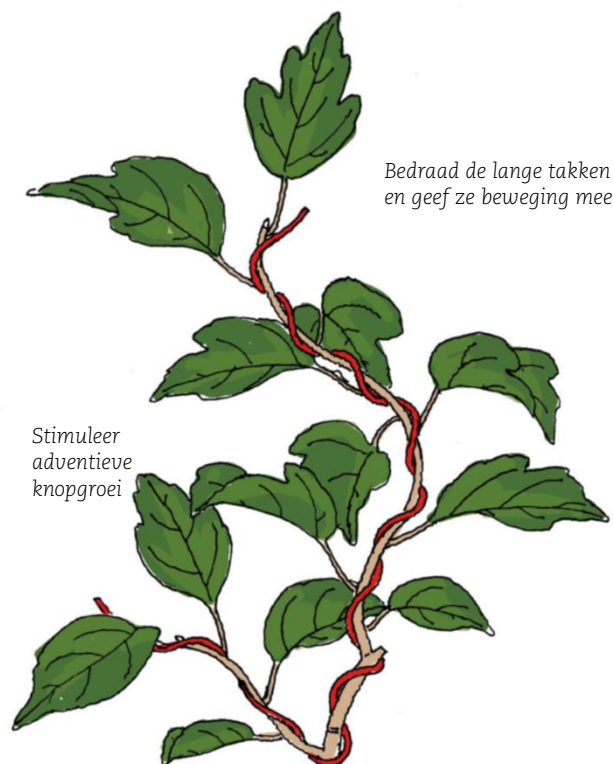
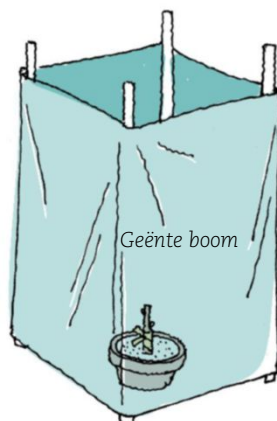
Jonge stek of zaailing

Als je op korte termijn
vruchten wilt hebben

Ent een tak
van een oudere,
vruchtdragende
boom op een 2
jaar oude stek of
zaailing

Ent en onderstam
moeten van dezelfde
soort zijn

Bescherming na enten

Stimuleer
adventieve
knopgroei

Jaar 5 t/m 7

Takken creëren en snoeien

Tijdens winterrust

De takken zijn meestal be-
hoorlijk fijn, dus laat ze eerst
uitgroeien om te verdikken

Snoei terug tot 3 of 4 knopen

Vlak het taksilhouet af
(juni-juli)

Bedraad opwaarts
groeïende scheuten

Verwijder neerwaarts
wijzende takken

Verpotten

September of Maart

Snoei alle omhoog
groeïende wortels weg

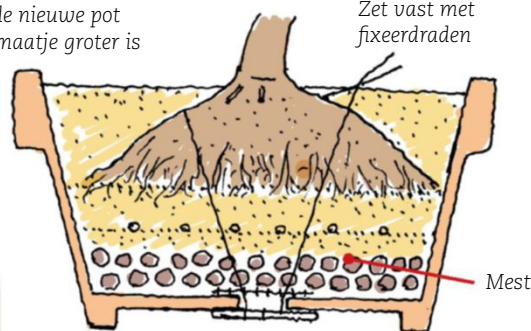
Verwijder een deel
van de grond aan de
oppervlakte

Snoei lange
wortels terug

Grotere pot

Zorg dat de nieuwe pot
weer een maatje groter is

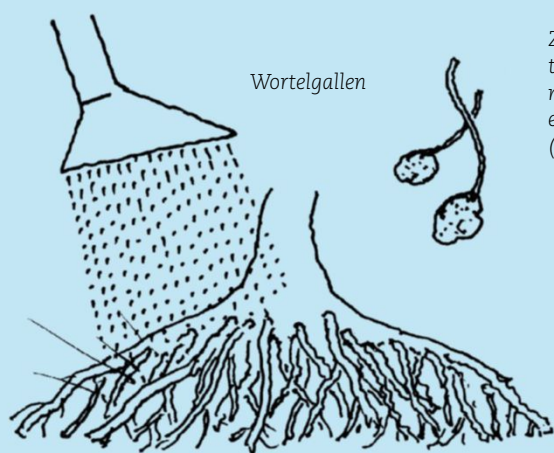
Zet vast met
fixeerdraden

Grondmengsel:
Akadama 80 %
Kiryu 20 %
Houtskool 0,5 %

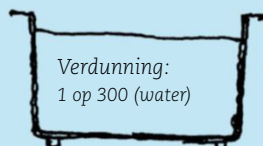

Kroongalziekte

Wortelgallen

Zet de wortels bij geconstateerde kroongalziekte 5-10 minuten in een waterbadje met een beetje bestrijdingsmiddel (Agrimycin of Agri-Mycin)

Verdunning:
1 op 300 (water)

Meng het bestrijdingsmiddel vooraf met een oppervlakte-actieve stof

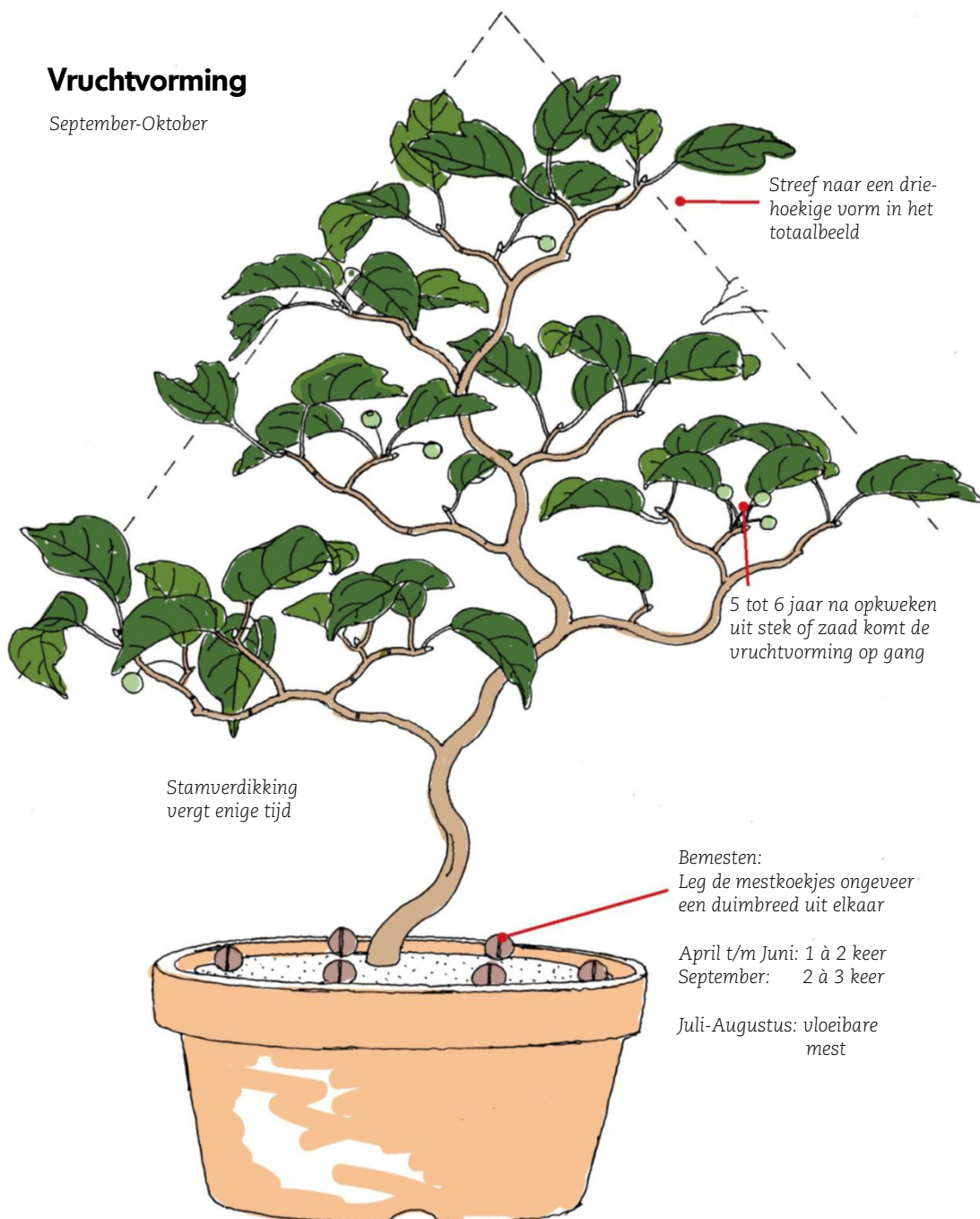
Agrimycin of Agri-Mycin

Oppervlakte-actieve stof of detergent

Verwijder alle oude grond door de wortels helemaal schoon te spoelen

Vruchtvorming

September-Oktober

Streef naar een driehoekige vorm in het totaalbeeld

5 tot 6 jaar na opkweken uit stek of zaad komt de vruchtvorming op gang

Stamverdikking vergt enige tijd

Bemesten:
Leg de mestkoekjes ongeveer een duimbreed uit elkaar

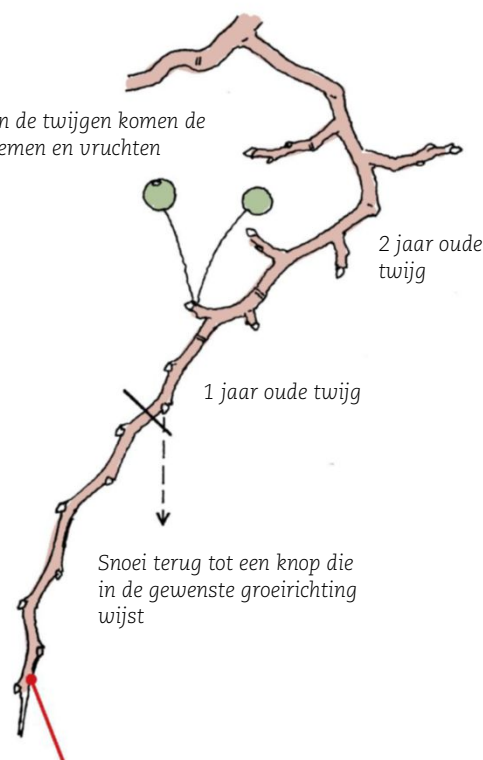
April t/m Juni: 1 à 2 keer
September: 2 à 3 keer

Juli-Augustus: vloeibare mest

Takken en twijgen

De twijgen worden elk jaar een klein beetje dikker

Aan de twijgen komen de bloemen en vruchten

2 jaar oude twijg

1 jaar oude twijg

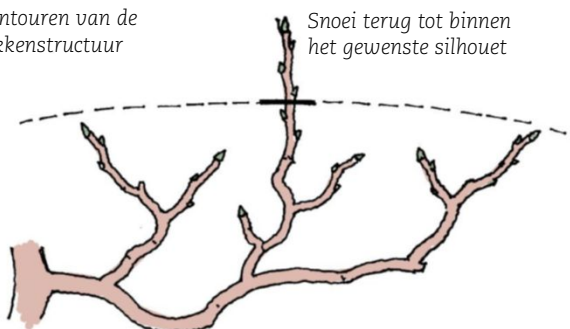
Snoei terug tot een knop die in de gewenste groeirichting wijst

De scheuten aan de uiteinden groeien zeer snel

Takkenstructuur behouden

Contouren van de takkenstructuur

Snoei terug tot binnen het gewenste silhouet

Jaar 8 t/m 10

Terugsnoeien voor nieuwe topscheut

Tijdens winterrust

De groeirichting van de oude topscheut is te expliciet

Deze tak wordt de nieuwe leidende topscheut

Snoei hier om de groeirichting te neutraliseren

Vormen terwijl de boom vrucht draagt

September-Oktober

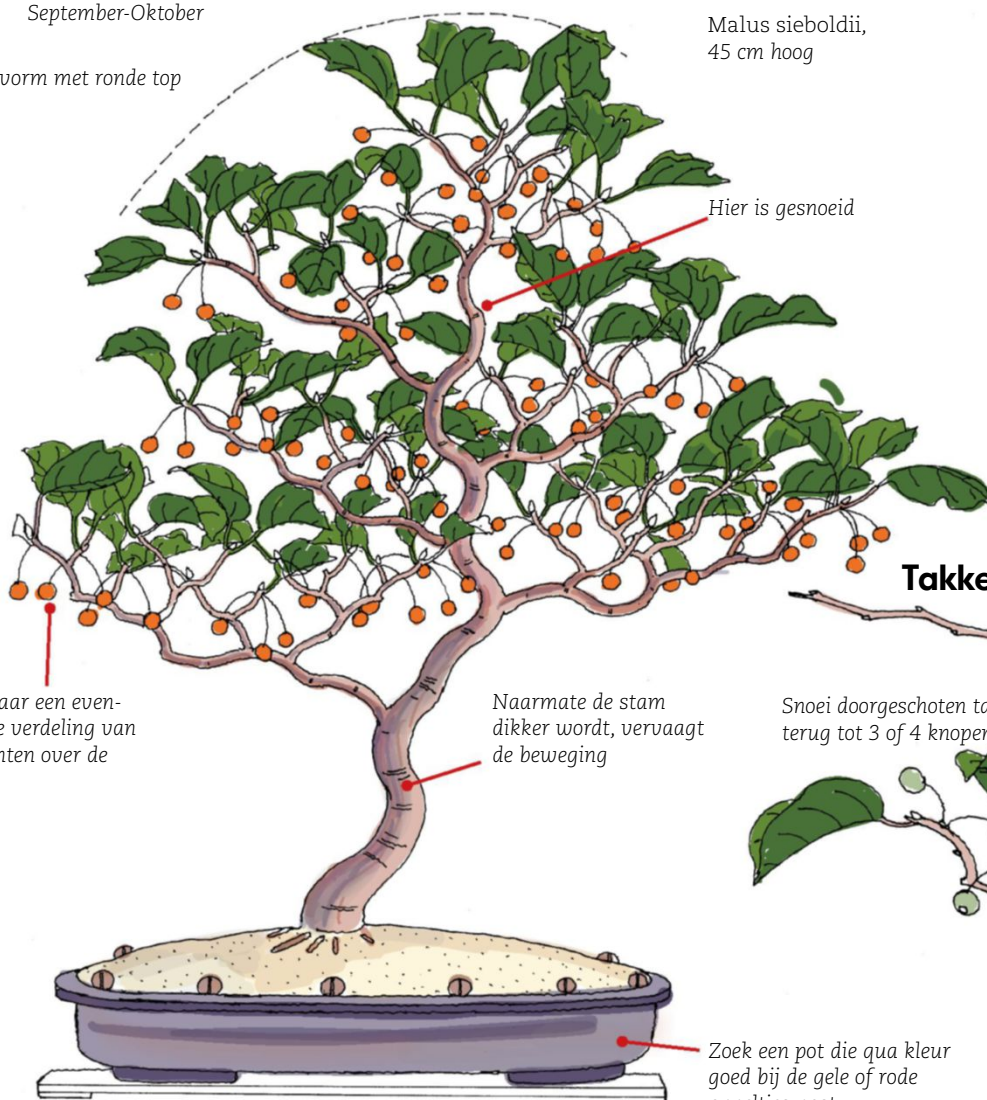
Boogvorm met ronde top

Malus sieboldii, 45 cm hoog

Hier is gesnoeid

Streef naar een evenwichtige verdeling van de vruchten over de boom

Naarmate de stam dikker wordt, vervaagt de beweging

Snoei opwaarts groeiende takken terug

Verwijder neerwaarts groeiende takken volledig

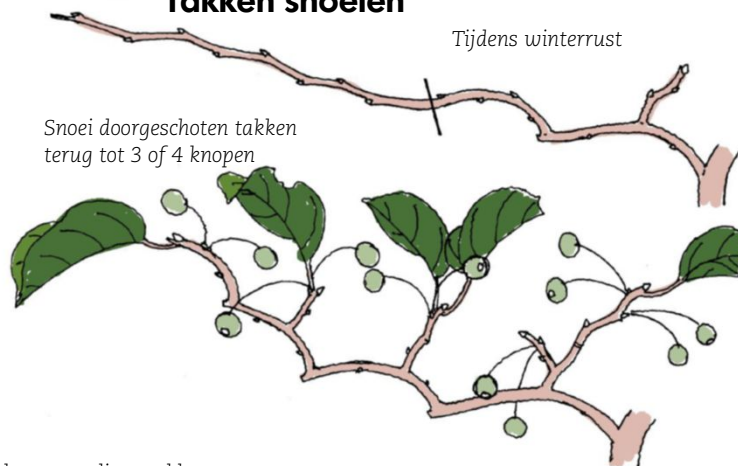
Verwijder ook takken aan de binnenkant van een curve

Takken aan de buitenkant van curves mogen blijven

Takken snoeien

Tijdens winterrust

Snoei doorgeschoten takken terug tot 3 of 4 knopen

In de loop der jaren wordt het doorschieten minder en vormen bloemen en vruchten zich steeds makkelijker op de kortere twijgen

Oppotten

Plant in een ondiepe pot

Boom fixeren

Mest

Grondmengsel:

Akadama 80 %
Kiryu 20 %
Houtskool 0,5 %

Vind je eigen ijstijd-suiseki

Ga mee op jacht met Alan Harriman, de stenenjager van Albion

Tekst & Beeld: Alan Harriman

Alan Harriman vertelt over suiseki op een manier die je inspireert om zelf in de vrije natuur op zoek te gaan naar mooie stenen die een verhaal vertellen of een heel landschap verbeelden. De suiseki-jacht is een uitdaging voor je geduld en je uithoudingsvermogen, voor je technische vaardigheden en vooral... je fantasie. Ben jij er klaar voor?!

Er was een tijd in Japan, zo'n 600 jaar geleden, dat het mode werd om grote bomen uit de tuin om te vormen tot kleinere, gestileerde versies en die te presenteren in combinatie met bijzondere stenen: bonsai en suiseki verenigd. Maar waarin verschilt een suiseki van een kiezelsteen of een rotsblok? Het antwoord op die vraag kun je vinden aan de hand van enkele eenvoudige criteria, en hoe meer stenen je bekijkt met die criteria in je achterhoofd, hoe makkelijker het wordt.

1. Hardheid

Graniet is hard (= goed). De meeste kalksteensoorten zijn zacht (= minder). Geologische naam en oorsprong van een steen hoef je niet per se te weten. Maar bepalen of iets hard is of niet, is niet moeilijk.

2. Textuur

Glad is goed, ruw is minder. Zandsteen bijvoorbeeld, heeft altijd een ruw oppervlak en krijgt dus nooit een mooi patina. Een steen met een mooi patina voelt glad aan en vertoont een speciale glans.

3. (Invloed van) Water

Afgeronde uitsteeksels, gladde vlakken. Scherpe punten en hoeken wijzen meestal op recente breuken.

4. Vormen

Tijdens je jacht op sensationele suiseki, zul je tientallen stenen per uur oprapen. Hopelijk weet je dat de locatie bekend staat om zijn harde gesteente, zodat je alleen maar hoeft te letten op bijzondere, onregelmatige vormen tussen al die waardeloze

Een bergbeekje is altijd een veelbelovende vindplaats.

steenbrokken en onbeduidende kiezelsteentjes. Heb geduld. Jouw gedroomde steen ligt daar, ergens.

Is het een suiseki?

Een kiezelsteen of keitje voldoet vaak aan de meeste van de genoemde criteria, maar is het daarmee een heuse suiseki? Het is misschien een heel mooie steen, maar heeft weinig karakteristieks, omdat hij gevormd is door het heen en weer rollen in het water van de zee of een rivier. Verzamel die stenen gerust en stel ze tentoon, maar noem ze liever geen suiseki.

Presentatie

Zelfs in die eerste fase, als je op het strand of aan een rivieroever een steen vindt, stel je je in gedachten al voor hoe

Langs de oevers van dit idyllische riviertje zou je zomaar de perfecte steen kunnen vinden.

je die potentiële suiseki het beste zou kunnen presenteren. Een bergsteen moet een enigszins vlakke onderkant hebben, zodat de steen het meest op een berg of bergketen lijkt, maar de meeste andere 'steenstijlen' laten zich mooi vangen in een *daiza*, een houder (meestal van hout), waar de suiseki op rust en door overeind gehouden wordt. Heeft de steen een interessante vorm? Neem hem dan sowieso mee: spijt komt altijd te laat.

Bewerken of niet

Het vlak slijpen of in vorm houwen van de onderkant van een steen is geen optie.

De vorm van een suiseki dient 100% puur natuur te zijn. Elke bewerking devalueert de steen, en zal hem nooit een suiseki maken. Let wel, dat is mijn mening en die wordt niet door alle suisekiliefhebbers gedeeld.

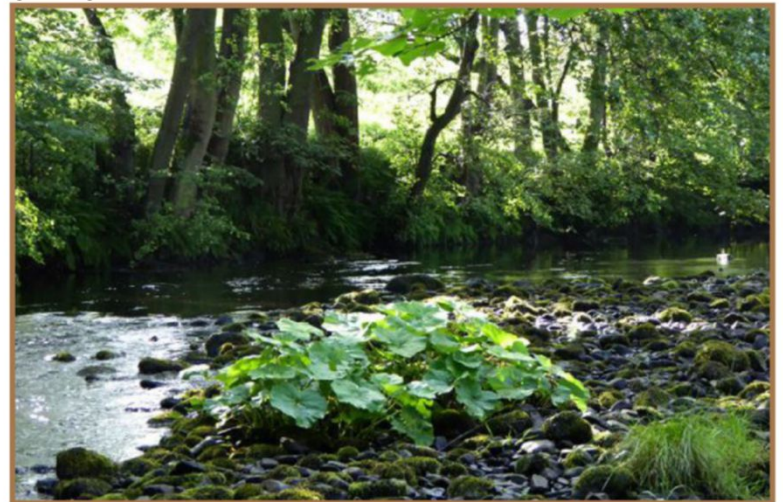
Jachtgebieden

Ik weet zeker dat je het met me eens bent als ik zeg dat het Verenigd Koninkrijk een bijzonder mooi en divers eiland is, met rondom stranden, havens en kliffen, en door rivieren en andere waterstromen doorsneden. Bovendien zijn er drie ijstijden overheen gegaan, waarin het ijs tot meer dan een mijl diep alles in zijn greep kreeg, terwijl het voortkroop over het land. En telkens als het ijs smolt, liet het datgene wat het in duizenden jaren had opgeslokt op die plek achter. Vandaar dat je midden in een gladde vlakke grote, solitaire rotsblokken kunt vinden, plus

de vele kleinere stenen die daar naar wij aannemen altijd hebben gelegen. Ik noem dit, omdat je door heel het land verschillende soorten steen tegenkomt.

Ook vind ik het interessant dat het rode zandsteen van Yorkshire oorspronkelijk in een woestijn moet zijn gevormd, toen Albion nog ten zuiden van de evenaar lag. En waar ooit vulkanen waren, vind je nu stollingsgesteenten, en afzettingsgesteenten waar ondiepe zeeën waren, en daartussenin ijzererts, leisteen, en wat niet al. Dus, ga naar een ondiepe beek of rivier in de buurt, waar stenen aan de oevers liggen, vooral in de bochten, en geven je ogen goed de kost. Je leert gauw genoeg wat de moeite waard is.

Stenen schoonmaken

Afhankelijk van de vindplaats, kan een steen er brandschoon uitzien of hier en daar wat aanslag of afzettingsresten hebben. Probeer dat er eerst af te krijgen met warm water, een niet te agressief schoonmaakmiddel en een borstel. Verwijder met een stukje hout alles wat aan de steen zit 'vastgeplakt', zoals zeepokken of verharde klei, want metalen gereedschap kan krassen of erger geven. Vind je de steen niet schoon genoeg (en als het geen kalksteen is!), leg hem dan een half uur in de week in een speciaal schoonmaakmiddel voor buitentegels e.d. Herhaal indien nodig en als hij dan nóg niet schoon is, leer er dan maar mee te leven! Afspoelen met schoon water en laten drogen. De meeste stenen zijn dan dof, maar een beetje babyolie of was doet vaak wonderen.

Neem altijd je laarzen mee! Die zou je best eens nodig kunnen hebben...

Een daiza maken

Voor veel beginnende suiseki-verzamelaars is het maken van een daiza een struikelblok, en dat is jammer. Om het makkelijker te maken, zal ik kort laten zien hoe ik te werk ga.

Heb je een steen met een vlakke onderkant, leg hem dan op een passend stuk hout (schijf of plankje iets dikker dan de diepte van de holte waar de steen in moet passen) en teken de contouren rondom af met een potlood.

Voor stenen met een onregelmatige onderkant is het iets minder makkelijk. Van boetseerleij (plasticine) maak ik een model-daiza en daarin druk/zet ik de steen, uiteraard in de gewenste stand en diepte. Maak de daiza zo echt mogelijk en houd rekening met eventuele diepe decoratieve groeven in de zijkanten en de plaats waar de pootjes moeten komen, etc.

Laat de leij hard worden en haal dan de steen eruit. Knip een stukje karton

precies in de vorm van de holte waar de steen in past. Doe dit zo nauwkeurig mogelijk; dat scheelt later tijd. Teken op een passend stuk hout de contouren van het karton rondom af met een potlood. Neem bij voorkeur hardhout met een fijne nerf, bijvoorbeeld mahonie.

Nu kun je zelf je daiza afmaken. Of vraag een vriend of vriendin die er lol in heeft!

Een leijmodel van een daiza voor een steen met onregelmatige onderkant is een ideaal uitgangspunt om zelf een passende houten daiza te maken.

De grillige steen is in de gewenste stand en diepte in de zachte leij gedrukt.

Het is net als met goud zoeken: de meest afgelegen en desolate plekken zijn de beste vindplaatsen...

Knip een stukje stevig karton precies in de vorm van de holte waar de steen in past. Leg het karton op het stuk hout dat je voor de daiza hebt uitgekozen en teken de contouren daar rondom op af.

Houd het leijmodel en de steen in het zicht, en frees de gewenste holte voor de steen uit in het gekozen stuk hout. De perfecte pasvorm bereik je door de onderkant van de steen met krijt in te smeren en hem in de holte te plaatsen. Waar je krijt op het hout ziet, moet je nog wat hout wegfreen.

Ik hoop van harte dat dit artikel mensen enthousiast maakt voor de schitterende kunst van de kijkstenen. Dus als je het geduld en de energie kunt opbrengen om een paar uur te gaan zoeken, en denkt de fantasie en de adelaarsblik te hebben om tussen al die stenen de waardevolste suiseki eruit te pikken, ga dan op pad. Of ga voor meer informatie naar: www.suisekiuk.com

'Deshi' in deeltijd

Paolo Nastasi reist regelmatig af naar Japan om zijn kennis te verdiepen

Tekst & Beeld: Paolo Nastasi

Jaren geleden ging maar een enkeling naar Japan om zijn bonsaikennis te verdiepen en zijn vaardigheden te verfijnen. Maar tijden veranderen...

De Taisho-en van de hooggevaardeerde bonsaimeester Nobuichi Urushibata en zijn zoon Taiga was een van de eerste 'tuinen', de alledaagse benaming voor Japanse kwekerijen, waar mensen van buiten Japan voor relatief korte tijd, van enkele weken tot enkele jaren, in de leer konden gaan. Vader Nobuichi – wereldberoemd om zijn geavanceerde technieken, zoals draadenten bij esdoorns – stuurde zijn zoon Taiga, die toen pas een jaar of twintig was, naar die andere beroemdheid (en collega) Masahiko Kimura om daar zes jaar lang in de leer te gaan. Toen Taiga terugkeerde naar het oude nest in Shizuoka, begon hij zijn professionele carrière in zijn vaders kwekerij. Gezamenlijk bouwden ze de Taisho-en verder uit, en dat is de plek waar ik naartoe ging om mijn bonsaikennis te verdiepen en mijn vaardigheden te verfijnen.

Die eerste keer was in februari 2015 en duurde vijf weken. Maar voordien was ik al vele jaren in de leer geweest bij Salvatore Liporace en werd zelf bonsai-instructeur, zoals dat in Italië genoemd wordt. Mijn interesse voor bonsai ontstond toen ik een jaar of 16 was en nog naar school ging, of soms – in plaats daarvan – op zoek naar yamadori. Maar altijd was daar de behoefte, een obsessie bijna, aan meer kennis en vaardigheden.

De deshi

In de Taisho-en zijn de werkdagen op zijn zachtst gezegd 'behoorlijk intensief'. Als fulltime leerling moet je alles doen: de tuin schoonhouden, klanten verwelkomen en thee maken, de tokonoma inrichten, en dan nog de gebruikelijke dagtaak

Paolo Nastasi werkt aan een geënte jeneverbes.

Diplomauitreiking met Taiga (links) en Nobuichi Urushibata.

Werken aan een Itoigawa-jeneverbes...

... en het resultaat.

In de studio van de Taisho-en.

voor het werk aan de bomen. De meesters verwachten maximale concentratie van hun leerlingen. Die moeten onder alle omstandigheden optimaal presteren. Doorgaans heeft de meester een of meer 'discipelen', de *deshi*, die langdurig in de leer zijn, meestal zo'n vijf jaar. Maar er zijn ook leerlingen in deeltijd, de zogenoemde *gakusei*, die voor een of meer kortere perioden in de leer gaan. Bij afwezigheid van de meester, worden de leerlingen begeleid door de oudste *deshi*.

Twaalf tot veertien uur per dag werk ik daar, met een uurtje rust. Elke leerling heeft zo zijn vaste taken en om acht uur 's morgens begin ik met het schoonmaken van de tuin. Vervolgens voer ik de specifieke opdrachten van de meester voor die dag uit, bijvoorbeeld een bonsai herstellen, naalden plukken of *shari* bewerken. Ondertussen moet je altijd klaar staan om de meester bij wat dan ook te helpen. En omdat je werk voortdurend beoordeeld wordt, probeer je constant het vertrouwen van de meester te winnen. Om twaalf uur is het lunchtijd en om een uur beginnen we weer, met water geven en het controleren van alle bomen die de Taisho-en rijk is, waarna we weer verder gaan met wat ons voor die dag is opgedragen. In principe tot zes uur, maar dat wisselt, want er komt vaak een spoedklus bij, zoals het klaarmaken van een zending bonsai voor het buitenland of bomen prepareren voor een tentoonstelling. Over het algemeen heb je geen vrije dagen, behalve als er iets speciaals is.

Heerlijke plek

Om het contact met mijn meesters niet te verliezen, reis ik minstens een keer per jaar af naar het land van de rijzende zon. Het beste is, als je op die heerlijke plek bent, omringd door al die waardevolle specimens. Het enige wat minder leuk is in de tijd dat ik in Japan ben, is dat mijn familie zo ver weg is. Maar mijn levenspartner Daniela en onze kleine Leonardo zijn mijn eerste en grootste supporters. In Japan wordt de bonsaikunst echt op een andere manier onderwezen dan in Europa, maar dankzij Salvatore Liporace, die ook in Japan in de leer is geweest, heb ik de Japanse werkwijze beter leren begrijpen. Discipline, toewijding en passie zijn essentieel om de Japanse bonsaiwereld te kunnen en mogen betreden.

Onderhoud aan een Zuisho-den.

Draad is in de bast gesneden.

Ernstige littekens moeten rustig helen.

Eindresultaat.

Zuisho-dennen

Tijdens mijn laatste verblijf in de Taisho-en kreeg ik de kans om aan verscheidene witte dennen of *goyomatsu* te werken.

Voor de Zuisho-variëteit vind ik erg aantrekkelijk, met zijn elegante postuur, bijzonder korte naalden en verfijnde takkenstructuur. Zo mocht ik onder andere een geheel uit vorm gegroeid exemplaar in formeel rechtopgaande stijl herstellen (zie foto's hierboven).

Nog een Zuisho-den waar een en ander aan moet gebeuren.

Niet te veel snoeien en zo min mogelijk draad gebruiken, was het devies.

Het beste is, als je op die heerlijke plek bent, omringd door al die waardevolle bonsai

Nobuichi Urushibata controleert het werk van zijn leerlingen.

Bonsaivriend

De ficus is gewoonweg geweldig als bonsai

Tekst & Beeld: Vladimir Ondejal, Alena Ondejalová, Bonsai Focus Studio

Voor de ecosystemen in tropische regenwouden is de ficus of vijg(enboom) vaak een belangrijke pijler. En ook in bepaalde culturen en geloven, zoals het Boeddhisme, neemt de soort een belangrijke plaats in, om praktische of spirituele redenen. Voor bonsai is de ficus gewoon geweldig materiaal met talloze stileringsopties.

Majestueuze verschijning

Ficus is een buitengewoon interessante soort voor bonsai. Een ficus trekt meteen de aandacht naar zich toe, met zijn opvallende groei en majestueuze verschijning. Ficus is flexibel, sterk en vitaal, dat wil zeggen: ze passen zich makkelijk aan, zijn goed bestand tegen ziekten en plagen en groeien als... ficus! In tropische landen zie je vaak dat toegangspoorten van religieuze gebouwen en grote huizen en zelfs grotopeningen overgroeid zijn met enorme ficussen.

Ficus vind je niet alleen daar, maar over de hele wereld, van Zuid-Amerika tot de landen rond de Middellandse Zee. In de vrije natuur groeien wel 2.000 verschillende variëteiten, waarvan het merendeel groenblijvend is. Kenmerkend voor ficus zijn de lange luchtwortels die uit de takken naar beneden groeien en in de loop der tijd een vreemde, bijna gevlochten stam lijken te vormen.

Ficus thuis

De ficus is een van de meest dankbare tropische loofboomsoorten, die je heel goed thuis kunt opkweken. Bijvoorbeeld de *Ficus retusa* (ook bekend als *F. microcarpa*) die zich makkelijk laat vermeerderen. Als hij genoeg licht krijgt, kan hij goed tegen snoeien en bedraden. Andere geschikte variëteiten voor thuiscultivering zijn *Ficus benjamina*, *F. carica*, *F. pumila* en bijvoorbeeld de retusa-variëteiten 'Panda' en 'Kimen'. Zeer geschikte vetplantvariëteiten zijn *F. petiolaris*, *F. palmeri* en *F. arnotiana*.

Ficus benjamina

Ficus retusa
(*F. microcarpa*)

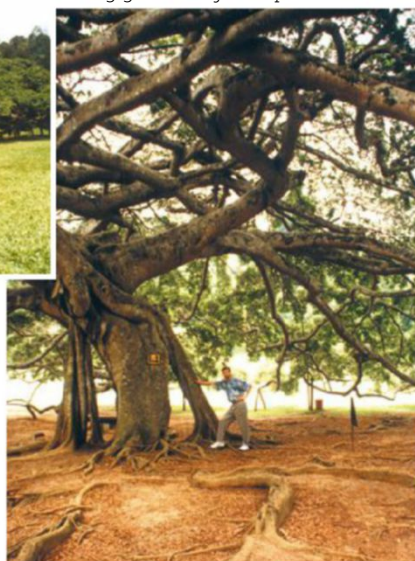

Ficus indica

Links en onder:
De gigantische ficus op Sri Lanka.

De paddenstoelboom

In de koninklijke botanische tuin in Peradeniya op het eiland Sri Lanka staat een enorme, eeuwen-oude *Ficus benjamina*. De kroon spreidt zich uit over een oppervlakte van 2.5000 vierkante meter. Van een afstand doet hij denken aan gigantische, platte paddenstoel. Maar onder zijn kroon loop je opeens tussen een wirwar van met elkaar vervlochten takken, die tientallen meters van de stam af groeien.

Een *Ficus benjamina* van iets kleiner formaat. (Foto: Peter Thali)

***Ficus is flexibel,
sterk en vitaal***

Ficus in de Wann Ying-tuin op Taiwan. Hitte is geen probleem, zolang je hem vochtig houdt.

Ficus – VERZORGING

Vermeerderen:

Middels stekken of marcotteren.

Plaats:

Veel licht is een must voor *Ficus*. Hij kan tegen extreme hitte, zolang je hem maar vochtig houdt. Kweek je hem binnenshuis op, dan is het raadzaam om hem in de lente in de tuin te zetten, mits de nachttemperatuur niet onder de 15° C komt. 's Winters moet je uitkijken met centrale verwarming, want droge lucht door hete radiatoren is dodelijk voor vrijwel elke levende plant.

Snoeien:

Makkelijk te vormen met de 'snoei & groei'-methode. *Ficus* is bijzonder vitaal en groeilustig. Zelfs als je een grove snoeifout maakt, groeien takken snel weer aan. Bekend verschijnsel is de 'melk' die uit snoeiwonden vloeit. Dat stopt snel en de wonden helen voorspoedig.

Verpotten:

Ficus is niet veeleisend als het om grond gaat, maar zorg wel voor een luchtig mengsel. Neem bijvoorbeeld zeolietkorrels als substraat. Verpot als de boom volop in de groei is, bij voorkeur in april of mei.

Water:

Ficus houdt van water, maar niet van natte voeten; dan gaan de wortels rotten. Geef goed en regelmatig water, maar laat de grond tussendoor iets opdrogen, zodat de bonsai niet in een moeras staat.

Bedraden:

Heel makkelijk te bedraden, maar kijk uit dat het draad niet in de snel uitdijende bast gaat snijden.

In een Taiwanese kwekerij worden ficusenten geprepareerd.

Balinese Gede Merta creëert dikke stammen door dunne ficustwijgen met elkaar te laten vergroeien.
(Foto: Peter Thali)

In een paar jaar tijd vormen de twijgen een geheel.
(Foto: Peter Thali)

Rechts:
Een sokan
(moeder-en-kindstijl).

Geheel rechts:
Deze oorspronkelijk als
bonsai opgekweekte
ficus staat in de Wann
Yingtuin op Taiwan.

Boven: Een fantastische ficuscascade in de Wann Ying-tuin.
Links: Uiterst verfijnde vertakking bij de bladerloze ficus.

Ficus – ALGEMEEN

Naam:

Ficus of vijg(enboom)

Geslacht en familie:

Ficus / Moraceae
(moerbeifamilie)

Bonsaivariëteiten:

F. benghalensis, *F. benjamina*,
F. carica, *F. retusa*, *F. indica*

Niveau:

Beginner tot gevorderde

Grondmengsel:

Houdt van een goed drainerend grondmengsel, bijvoorbeeld met vulkanisch grit of kiryu-zand.

Bloemen en vruchten:

Ficussen kunnen monoecisch (eenhuizig; hermafrodit) of gynodioecisch (hermafrodit en vrouwelijk) zijn.

Loof:

Per variëteit verschillende formaten en vormen, van ovaal tot vrijwel rond.

Bast:

In het algemeen grijsbruin, licht gegroefd.

WALTER
PALL

JORGE
CAMPOS

LUIS
BALINO

PETER
KREBS

DANNY
USE

LUIS
VALLEJO

SERGE
CLEMENCE

2019

GENERATION BONSAI

LEGENDARY EDITION

SAIDUNG 盆栽
BONSAI COMPLETE FERTILIZER,
HIGHLY CONCENTRATED, ORGANIC

PURELY PLANT-BASED
ORGANIC SUBSTANCE
FROM FERMENTED PLANTS

WITHOUT EXCREMENTS

EASY TO USE

MYCORRHIZA-PROTECTING

HIGH NITROGEN VALUE
SAIDUNG ULTRA: N 8% P 4% K 5%
SAIDUNG PLUS: N 5% P 3% K 5%

TRACE ELEMENTS
S, CA, MG, FE, CU

LONG-TERM EFFECT
≈ 4 - 6 WEEKS/FERTILIZATION

FOR ORGANIC FARMING
ACCORDING TO EU-BIO REGULATION 889 / 2008

FOR STRONG AND HEALTHY BONSAI.
AVAILABLE AT YOUR BONSAI DEALER!

Only a few organic fertilizers achieve such a high value of nitrogen. Saidung contains essential trace nutrients. Phosphorus and potassium are tailored to the needs of bonsai. Saidung is completely plant based and does not contain any animal excrements. www.saidung.com

www.bonsaipark.de

**UNSER Container
ist auf dem Weg**

Verkauf der neuen Waren ab
12. + 13. April 2019 von 10-16 Uhr

Es warten auf Sie wunderschöne Bonsai aller Größen und Preisklassen, Tokoname und antike Schalen, sowie erstklassig gestaltete Gartenbäume.

Ausschließlich handerlesene Einzelstücke aus Japan!

BonsaiPark
REMSCHIED

Bonsai ist unsere Leidenschaft
Blume 3 • 42899 Remscheid • Tel. 0 21 91/590 570

PACIFIC
bonsai
MUSEUM

**THE SITE
OF BONSAI**

LAB | SESSION 2
LIVING ART OF BONSAI

Focus: The Vessel & Tree-potting

with **RON LANG, AUSTIN
HEITZMAN, RYAN NEIL** and
AARIN PACKARD

LIVE from the **MARY LUND DAVIS HOUSE**
GIG HARBOR, WA

**06
APRIL
2019**

LIVE STREAMING ACCESS

Info at **PacificBonsaiMuseum.org**

Green-T

De perfecte draaitafel voor elk bonsaiformaat en budget

**Join the
Green-T
club**

Bestel nu!

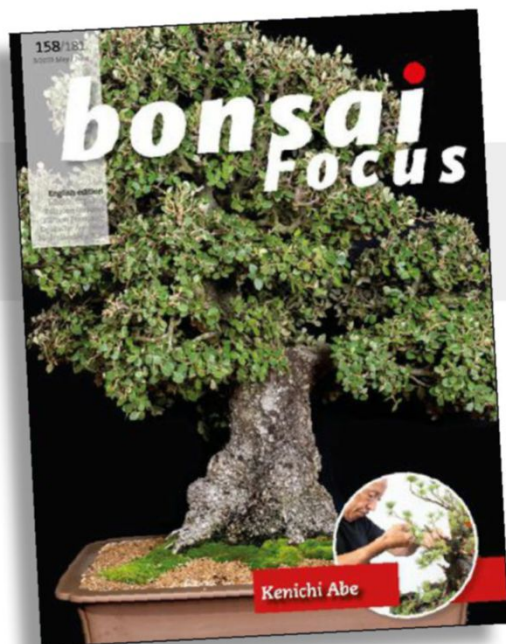
Bestel Green-T turntable(s) via: www.bonsaifocus.com

Klik op: SHOP > Specials

Prijzen v.a. (afhankelijk van wisselkoers):

€ 285

\$ 385

Bonsai Focus 149 Mei / Juni 2019

Delicaat en ruig

Nik Rozman duikt in de wereld van de lariks, een soort die – heel mooi – tegengestelde eigenschappen in zichzelf verenigt.

Verfijn de shohin

Alexandre Escudero demonstreert subtiele shohin-technieken.

Eeuwig groene waterval

Todd Schlafer, een jonge, ambitieuze bonsaikunstenaar uit het Amerikaanse Colorado, werkt aan een grove den.

Koning van de Azuma's

Kenichi Abe is een (ongekroonde) koning als het gaat om het stileren van de dennen uit het Japanse Azuma-gebergte.

BONSAI
PREBONSAI
YAMADORI
SCHALEN

Bonsaishop Fagus

Bonsai & handmade pots
bonsaishopfagus.nl

Online & open by appointment
Giesbeek near Arnhem

Bonsai Pots
By David Jones
& Mark Jones

www.walsall-studio-ceramics.co.uk

Walsall Studio Ceramics

Golden Arrow Bonsai

Andrew Smith
Deadwood, SD 605.342.4467

goldenarrowbonsai.com

金矢

Mendocino Coast Bonsai

Large selection of collected redwood trees,
sierra junipers, and other native species.

- Great bases and natural shari.
- Formal upright, twin trunk, clump, raft, and other styles.
- Shohin to large specimen material.
- Retail/Wholesale. • Mail orders accepted.
- Check our web site at mcbonsai.com for trees, pots, and stands.

Bob and Zack Shimon, P.O. Box 317, Point Arena, CA 95468
(707)884-4126, E-mail <shimon@mcn.org>.

WindyBank Bonsai

Importers of high quality Japanese
Bonsai trees, pots, tools & dry goods.

- * Hundreds of trees from shohin to garden trees
- * Granite lanterns, tools, Akadama, Kanuma, Fuji grit
- * Hundreds of Bonsai pots in all sizes and styles

We open weekends & bank holidays 10am to 5pm
Other times & club visits welcomed by prior arrangement.

See web site for pictures of new stock

60 Woodmansterne Lane, Carshalton, Surrey SM5 4BJ Tel: +44 (0)208 669 8847

www.windybankbonsai.co.uk

JAN CULEK BONSAI

www.janculekbonsai.com

bonsai · rockplantings · slabs · stones · workshops

info@janculekbonsai.com | www.janculekbonsai.com

11. HAI YAMA TEN

Fr., 29. bis So., 31. März 2019

灰
山
展

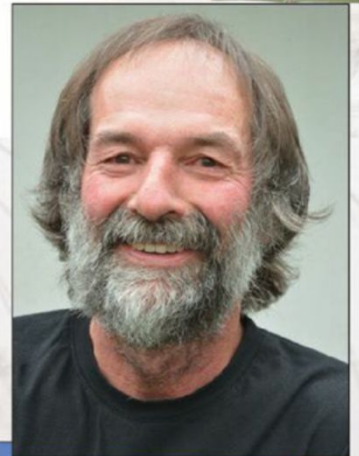
GROSSE FRÜHJAHRSAUSSTELLUNG IM BONSAI-ZENTRUM WORKSHOP UND DEMOS MIT HARTMUT MÜNCHENBACH

Wie gewohnt präsentieren wir auch in diesem Frühjahr eine große Ausstellung hochwertiger Pflanzen. **Sie können kostenfrei mit Ihrem eigenen Bonsai teilnehmen.**

Unser Ehrengast **Hartmut Münchenbach** beschäftigt sich seit über 20 Jahren mit Bonsai und zählt zu den bekanntesten Bonaigestaltern Deutschlands.

Der Eintritt ist frei!

Mit über 2.000 neuen Pflanzen aus Japan!

HIGHLIGHTS

- Freier Eintritt
- Sonderpreise an allen Tagen
- Bonsai-Prämierung
- Sushi, Kaffee und Kuchen

ÖFFNUNGSZEITEN

Freitag: 9 - 18 Uhr
Samstag: 9 - 18 Uhr
Sonntag: 9 - 17 Uhr

PROGRAMM

Freitag: Workshop mit Hartmut Münchenbach
Samstag: Demo mit Hartmut Münchenbach, ca. 10 bis 16 Uhr
Sonntag: ganztägig Demos mit Hartmut Münchenbach, Jarek Lenarczyk (PL) und John van der Laan (NL)

Mehr Info unter <http://www.bonsai.de/hai-yama-ten>

WWW.BONSAI.DE

Bonsai-Zentrum Münsterland GmbH · Raiffeisenstrasse 22 · 59387 Ascheberg · Tel 0 25 93 / 95 87 13 · Fax 0 25 93 / 95 87 15 · info@bonsai.de

CON IL PATROCINIO DI

PROVINCIA AUTONOMA
DI TRENTO

COMUNE DI ARCO

COMUNITÀ
ALTO GARDA E LEDRO

CONSOLATO GENERALE
DEL GIAPPONE A MILANO

TRENTINO

Arcobonsai

TRIBUTO AI MAESTRI DEI CONVEGNI DI ARCOBONSAI

XVIII° TROFEO ARCOBONSAI

Confronto tra
istruttori del bonsai

Confronto tra i
Bonsai Club Italiani

Dimostrazione di
Mauro Stemberger

Mostra Suiseki
Pietre proposte da A.I.A.S.

Mostra fotografica
"Frammenti di stagioni"

Monocromie tra Giappone ed occidente
di Sandro Segneri

Mauro Stemberger

XXI MOSTRA MERCATO
Arco Fiori
VILLAGGI DEL GUSTO E DEI SAPORI TRENTINI

MERCATO DI BONSAI YAMADORI,
ATTREZZATURE, EDITORIA
CON OLTRE 60 ESPOSITORI

in collaborazione con

**26-27-28
APRILE 2019**

Centro Congressi
Casinò Municipale
Palazzo Marchetti

arco tn

orario: 09.00 - 12.30 / 14.00 - 19.30

Organizzazione
Arcobonsai Club Garda Trentino
Info | arcobonsai.com

FEDRIGONI

Cassa Rurale
Alto Garda

NORTH LAKE
GARDA
TRENTINO ITALY